

Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (37-шығарылым) бекіту туралы

Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2020 жылғы 16 қаңтардағы № 13 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2020 жылғы 17 қаңтарда № 19889 болып тіркелді

2015 жылғы 23 қарашадағы Қазақстан Республикасы Еңбек кодексінің 16-бабының 16-1) тармақшасына сәйкес БҰЙЫРАМЫН:

1. Осы бұйрыққа қосымшаға сәйкес Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (37-шығарылым) бекітілсін.

2. Қазақстан Республикасының Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің Еңбек және әлеуметтік әріптестік департаменті заңнамада белгіленген тәртіппен:

1) осы бұйрықты Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркеуді;

2) осы бұйрық ресми жарияланғаннан кейін оны Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің интернет-ресурсында орналастыруды;

3) осы бұйрық мемлекеттік тіркелгеннен кейін он жұмыс күні ішінде Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің Заң қызметі департаментіне осы тармақтың 1) және 2) тармақшаларында көзделген іс-шаралардың орындалуы туралы мәліметтер ұсынуды қамтамасыз етсін.

3. "Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (37-шығарылым) бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2012 жылғы 14 тамыздағы № 323-ө-м бұйрығының (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 7893 болып тіркелген, Қазақстан Республикасы Орталық атқарушы және өзге де орталық мемлекеттік органдарының актілер жинағында 2012 жылғы 29 қазанда № 22 болып жарияланған) күші жойылды деп танылсын.

4. Осы бұйрықтың орындалуын бақылау Қазақстан Республикасының Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау вице-министрі А.Ә. Сарбасовқа жүктелсін.

5. Осы бұйрық алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

*Қазақстан Республикасының
Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрі*

Б. Нурымбетов

Қазақстан Республикасы
Еңбек және халықты әлеуметтік
қорғау министрінің
2020 жылғы 16 қаңтардағы

Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (37-шығарылым)

1-тарау. Кіріспе

1. Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (37-шығарылым) (бұдан әрі - БТБА (37-шығарылым)):

ағаш балқыту;

ағаш дайындау жұмыстары;

ағаш дайындау өндірісі (жалпы кәсіптері);

ағаш шырынын балқыту;

камыс дайындау және өңдеу жұмыстарын көздейді.

2. БТБА-ны (37-шығарылым) Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі әзірледі.

3. Тарифтік-біліктілік сипаттамалар осы БТБА-да (37-шығарылым) көрсетілген өндірістер мен жұмыс түрлері бар ұйымдардың меншік нысанына және ұйымдық-құқықтық нысанына қарамастан, олардағы жұмыстарды тарификациялаған және жұмысшыларға біліктілік разрядтарын белгілеген кезде қолданылады.

2–тарау. Ағаш балқыту өндірісінің жұмыстарға арналған разрядтар бойынша жұмысшы кәсіптерінің тарифтік-біліктілік сипаттамалары

1-параграф. Ағаш балқытудағы шығыршы, 4-разряд

4. Жұмыстар сипаттамасы:

сүректерді суда байлау, жағада байлау, суға жіберу, судан шығару және қатарластырып қою, бүлінген жерді жөндеу, салдар дайындау және тиеу-түсіру жұмыстары кезінде шығырды техникалық пайдаланудың және басқару;

шығырды, қозғалтқышты және арқан-блоктық жүйеге күтім жасау және оларды жұмыс күйінде ұстау;

шығыр мен арқан-блоктық жүйеге профилактикалық және ағымдағы жөндеу жүргізу;

шығыр мен арқан-блоктық жүйені монтаждау мен жинақтауға қатысу, арқандар мен ілмектерді біріктіру.

5. Білуге тиіс:

сүректерді суда байлау, жағада байлау, суға жіберу, судан шығару және қатарластырып қою, бүлінген жерді жөндеу, салдар дайындау және тиеу-түсіру

жұмыстары кезінде шығырды техникалық пайдаланудың және басқарудың ережелері, оның құрылымы;

жұмыс орнында шығырды жылжыту және бекіту тәсілдері;

бағыттаушы блоктардың конструкциясы;

арқан мен блоктардың жүккөтерімділігі;

шығыр жұмысындағы ақаулықтарды байқау әдістері мен оларды жою ережелері;

арқан мен ілмектерді біріктіру тәсілдері.

2-параграф. Ағашты судан шығарушы, 3-разряд

6. Жұмыстар сипаттамасы:

механикаландырылған түсіру кезінде ағашты судан дайындау, будаларды, бөренелер мен солқылдақ шыбықтарды тиеуге дайындау;

будалар мен борткомплектілерді алу;

ағашты қатарға жинау және көлденең және бойлай ағаш транспортеріне беру;

ағашты ағаш транспортерінен бассейндерге тастау немесе қатарға жинау;

қысқасын түсіру, оны текшеленген отынға салу;

от жағатын қағазды өзеннің түбінен көтеру, оны плашкоутқа немесе жағалауға қатарлап қолмен және механизмдерді пайдаланумен салу;

мұзды қардан тазалау, қатарға аратөсемді салумен ағашты мұзға салу және қатар қалыптастыру;

аратөсемдерді шабу және қатардың бастиегін салу.

7. Білуге тиіс:

шығару механизмдерінің, аспаптардың, қолданылатын аспаптың құрылысы;

судан ағашты шығарған кезінде және от жағатын қағазды көтеру кезінде жұмыс тәсілдері;

ағашты қатарға жинау ережесі;

ағаш сортименттері және оларға мемлекеттік стандарттар.

3-параграф. Балқытушы, 3-разряд

8. Жұмыстар сипаттамасы:

жаға еңістері мен тайыз жерлерден ағаштарды ығыстырып тастау, өзен бойынша ағаштардың жүзіп кетуін қамсыздандыру;

бөгеттер және кедергілер арқылы ағаштардың өтуі;

өзендерді суару және ағаштардың жүзуі кезеңінде суару құралдарын қамсыздандыру бойынша жұмыстарды орындау;

ағашты балқыту кезеңінде бондардың қызмет көрсетуі;

салдың жарамдылығын қадағалау, сүректі және такелажды қорғау, айлақтарды жөндеу және сал қозғалысы кезінде өзге де ақаулар мен сынуларды жою, жолда салды басқару, тұрақтандыру үшін салдарды жағаға тарту;

кошельдерді толтыру және тарту;

жылжытқыштардағы бөгеттердің құрылғысы және қондырғысы;

тұрған орнынан салдарды өзен магистральдарына шығару, салдарды аялдамаларға тарту және нығайту және олардың соңғы пункттерін қондыру;

екі қатарға дейінгі әртүрлі конструкциялар мен өзге жүзуші құралдардың тірелген плиткаларды салу және жөндеу;

щиттерді, рейлерді дайындау, ырғақтарды дайындау;

қалашықтарды дайындау, орнату және бекіту;

қалашықтарға төсей отыра кергілерді қондыру;

көпіршіктерді төсеу (қаптау);

басқыштарды қою;

запаньдар мен өзге де құралдарға арналған жағалық тіреуіштерді қондырғылар;

еңістіктерді жинау және қою, штабельдерді өңдеу, әртүрлі конструкциялы дарбазаларды қондыру және жөндеу;

жатақты тазалау, бас дәлізді өңдеу;

жүзуші құралдардың сүйретілуі;

балқытушы машиналарды тазалау;

қара күйені ұстағыштарды қою.

9. Білуге тиіс:

мольдық ағаш балқытудың, салдарды балқытудың, ағаштарды суға қолмен және механизациялық тастаудың әдістері мен жолдары;

жүзуші жабдықтарды қондыру және орындарын ауыстыру әдістері;

заторлардың пайда болуы және ескерту шаралары;

салдардың жүзуі үшін қажетті арнайы құралдардың типтерінің қондарығылары;

тағайындалуы, жағаларды және өзендердің еңістерін нығайту бойынша жұмыстарды өндіру ережесі;

иістің мақсаты және олардың түрлері;

ағашты балқытуда қолданылатын бондардың, рейлердің және тіректердің типтері;

запаньдар және өзге де жүзуші құралдар үшін жағалық тіреуіштердің конструкциясы, оларды дайындау әдістері;

жүзуші құралдарды нығайту үшін қолданатын такелаждардың түрлері және олармен жұмыс жасау әдістері.

4-параграф. Балқытушы, 4-разряд

10. Жұмыстар сипаттамасы:

балқытудағы апаттарды қолмен және механизацияланған әдіспен жою;
заторларды, заломдарды өңдеу және қолмен және механизацияланған әдіспен басты , қолдаушы және қабылдаушыларда күш салуы;
лоттарды, шынжырларды, зікірлерді қолдана отырып, тартымдылықпен және өз бетінше жүзу барысында жүргізуші бірлікті басқару;
тіреуші плиткаларды, конструктивті бондарды және екі қатардан жоғары өзге де жүзуші құралдарды салу және жөндеу;
басты дәліздің, сұрыптаушы және формалық торшалардың, шығарушылардың, бас дәліздің бойымен және оны кесетін бонданды қою;
зәкірмен штоктарды дайындау және өңдеу, зәкірлерде және өтектерде шеймаларды өңдеу;
зәкірлерді түсіру және көтеру;
бондарда анкерлік құлыптарды қондыру;
құлыптарға бекіте отырып, бондар бойынша жатақтарды төсеу;
балқытушы машиналарды қою;
бондарды, сұрыптаушы және құралдарды қалыптастырушыларды жинау.

11. Білуге тиіс:

балқытуда апаттарды ескерту немесе жою барысында механизмдердің көмегі арқылы және қолмен жұмыстарды орындау әдістері;
бөртпелерді қалыптастыру шарттары;
күш салушыны қамсыздандыру қондырғылардың конструкциясы және оларды арнада қондыру кестесі;
заторларды, заломдарды және күш салушыларды өңдеу әдістері;
құйма бассейнде салдарды балқыту ережесі, салдардың көлемі мен конструкциясы;
конструктивті бондар және екі қатар жабдықтардан жоғары өзге де жүзуші жабдықтар үшін плитка қондырғылар;
жүзуші жабдықтарды қоюдың және жинаудың кестесі мен әдістері;
салда такелаждың және құралдардың белгіленуі;
жабдықтармен, арқанмен нығайтудың әдістері және стандық такелажбен жұмыстардың жолдары (лоттар, зәкірлер).

5-параграф. Салдарды қалыптастырушы, 2-разряд

12. Жұмыстар сипаттамасы:

шоғырлау машиналарына шоқтарды әкету;
шоқтарды сортименттер бойынша сорттау;
будаларды салдарды құру учаскелеріне қою;
құру пункттерінде шоқтарды бекіту.

13. Білуге тиіс:

будаларды орнынан ауыстыру тәсілдері мен әдістері;
ағаш материалдарын маркалау.

6-параграф. Салдарды қалыптастырушы, 3-разряд

14. Жұмыстар сипаттамасы:

такелажды салдарды қалыптастыру аудандарына жақындату және әкелу;
тіректі беру;

ағаш қоятын жерге жіберу үшін тіректі бұрғылау және шынжырлармен және сыммен қосу;

қаптауға арналған ширманың ілінісуі;

түсіру жерлерінде орнатумен салдарды жинау;

такелажды алып салдарды шлаговокалау және бөлшектеу.

15. Білуге тиіс:

балқытуда қолданылатын такелаждың түрлері мен оларды ұстай білу ережесі;

садарды қабылдау ережесі мен қалыптастыру тәсілдері.

7-параграф. Салдарды қалыптастырушы, 4-разряд

16. Жұмыстар сипаттамасы:

жинақтаушы машиналармен сызықтарға және секцияларға қалыптастырумен будаларды және өзге қосу және сорттау;

салды дайындау, салдарды және бастаушы бірліктерді құру;

қалыптастырушы аулаларда салдарды қалыптастыру, зәкірлерді құру және салдарды толық жабдықтау бойынша өзге жұмыстар;

шабу, бітеу құрылғысы;

салдардың жоғарғы жабдықтарын дайындау (тіреуіштер, коромысел);

ағашты бітеуге, торларға, киіздерге, шоқтарға тиеу және оларды қалыптау;

қайта жіберу кезінде салдарды ұстап қалу, сүтпен және тығыз құйма кезінде өзен сағаларында айлақ салу;

қорытпаның транзиттік жолдарында және ағашты түсіру пункттерінде салдарды қайта қалыптастыру және тарату.

17. Білуге тиіс:

салдардың және жүргізуші бірліктердің түрлері мен конструкциясы;

әртүрлі салдарды құру, қайта құру және тарату технологиясы;

оларды жабдықтау бойынша жұмыс тәсілдері;

сүрек сортименті мен түрлері бойынша сал бірліктерін сұраптау ережелері;

құру, қайта құру және тарату жұмыстарын ұйымдастыру;

реяларды зарядтауы;

салдарды айлақтау ережелері;

салдарды құру және жабдықтаудың техникалық шарттары.

8-параграф. Салдарды қалыптастырушы, 5-разряд

18. Жұмыстар сипаттамасы:

көл салдарын және сигаралардан салдарды қалыптастыру;

бастаушы бірліктердің, маткалардың, Зайцев плиткаларының құрылысы;

ағашты сигараға тиеу, көл салдарын және сигаралардан салдарды тарту мен шынжырлау.

19. Білуге тиіс:

бастаушы бірліктердің, көл салдарының және сигаралардан салдардың түрлері мен құрылымдары;

салдарды қалыптастыру технологиясы және оларды жабдықтау бойынша жұмыс тәсілдері;

қолданылатын жабдық пен такелаждың түрлері;

мүмкін жарамдылық нормалары.

9-параграф. Суда ағашты сұрыптаушы, 2-разряд

20. Жұмыстар сипаттамасы:

ағашты негізгі сұрыптау дәлізімен, сұрыптау аулаларымен, әкелетін дәліздер, бассейн аулалары бойынша жылжыту.

21. Білуге тиіс:

ағаш материалдарын суда жылжыту тәсілдері мен әдістері.

10-параграф. Суда ағашты сұрыптаушы, 3- разряд

22. Жұмыстар сипаттамасы:

ағашты қақпаларға беру (жақындату) және олардан өткізу;

ағашты сұрыптау аулалар бойынша іріктеу;

будаларды ұсақтау станогының дәлізіне жақындату және дайындау;

сым немесе арқанды байлау арқылы байламдарды тарту;

ағашты сумен тиеу механизмдеріне беру;

аралауға беру кезінде екі аралық диаметрлері бойынша бассейнде бөренелерді сұрыптау.

23. Білуге тиіс:

ағаш материалдардың орнын ауыстыру тәсілдері мен әдістері;

ағаш сортименттері және оларға мемлекеттік стандарттар;

ағаш материалдарын маркалау;

ұсақтау жабдықтары мен құралдың әрекет ету қағидалары;

ағашты түсіру механизмдеріне беру ережесі.

11-параграф. Шоғырлау (сұрыптау) машинасының машинисі, 4-разряд

24. Жұмыстар сипаттамасы:

ағашты шоғырлау (сұрыптау) кезінде шоғырлау (сұрыптау) машинасын басқару;
шоғырлау (сұрыптау) машинасының үздіксіз жұмысын қамтамасыз ету, қарау,
майлау, профилактикалық және ағымдағы жөндеу жүргізу;
шоғырлау (сұрыптау) машинасының күрделі жөндеу жүргізу үшін ақау
тізімдемелерін құрастыру.

25. Білуге тиіс:

ағаш материалдарын сұрыптау, будаларды шоғырлау ережесі және оларға
техникалық шарттар;
шоғырлау (сұрыптау) машинасының құрылысы және техникалық пайдалану ережесі
;
тозған бөлшектерді ауыстыру тәртібі, майлау материалдары мен отынның түрлері,
қасиеттері.

Шоғырлау (сұрыптау) машинасын орта және күрделі жөндеуге қатысу кезінде - 5-
разряд.

12-параграф. Шоғырлаушы, 3-разряд

26. Жұмыстар сипаттамасы:

навигациялық шоғырлау кезінде – қылды жинау және тегістеу, сигнал беру, ағашты
суда механикаландырылған топтастыру кезінде дайын шоқтарды бұру;
бір - және көп қатарлы шрғырлау бірліктерін жинау;
жағалаулық шоғырлау кезінде ағашты штабельдерден домалату, буда жинау,
чокерлермен ілу, арқандармен және ауыр арқанмен жұмыс.

27. Білуге тиіс:

шоғырлау бірліктерінің түрлері мен құрылымдары;
суда ағашты шоғырлау ережесі;
ағаш материалдарының сортименттері, буда байлау ережесі және байлау
материалына қойылатын талаптар;
шоғырлау және байлау такелажы мен арқандардың, ағаш материалдарының
жарамдылық нормалары;
шоғырлау жұмыстары кезінде ақаудың түрлері мен себептері;
оның алдын алу және жою бойынша шаралар.

13-параграф. Шоғырлаушы, 4-разряд

28. Жұмыстар сипаттамасы:

суда және жағалық шоғырлауда механикаландырылған топтастыру кезінде будаларды байлау;

қысқартулар, бітеулер жасау;

байлау сымын дайындау;

шетін түзеткішпен буданың шеттерін тегістеу.

29. Білуге тиіс:

будалардың байлау технологиясы мен құрылғылар;

байлау материалына қойылатын техникалық талаптар.

3–тарау. Ағаш дайындау жұмыстарына арналған разрядтар бойынша жұмысшы кәсіптерінің тарифтік-біліктілік сипаттамалары

1-параграф. Автоматтандырылған ағаш транспортерінің операторы, 4-разряд

30. Жұмыстар сипаттамасы:

домалақ ағаш материалдарының белгіленуін анықтау, сортименттер бойынша ағаш материалдарын сорттау кезінде ағаш жинақтағыштар бойынша бөлу кезінде ағаш транспортерінің автоматтандырылған сортын басқару;

сорттау маңының бойында ағаш материалдарын жылжытуды және берілген ағаш жинақтағыштарға әртүрлі құрылғыларды тастауда қадағалау;

жекелеген тораптардың жұмысын, автоматтандырылған ағаш транспортердің электрлік және жарық дыбыстық жүйелерін қадағалау;

автоматтандырылған ағаш транспортерін реттеу және жөндеу;

автоматтандырылған ормантранспортерін сынау жүргізуге және жөндеуге қатысу.

31. Білуге тиіс:

ағаш жұмыстары туралы негізгі мәліметтер;

ағаштың ақаулары;

дайындалатын сортименттерге қойылатын техникалық талаптар, оларға мемлекеттік стандарттар мен техникалық шарттар;

жыныстары мен сорттары бойынша домалақ ағаш материалдарын сорттау тәсілдері;

түйіндер мен жүйелердің құрылысы, жұмыс істеу қағидасы, техникалық пайдалану ережесі;

автоматтандырылған ағаш транспортерінің механизмдерін реттеуге техникалық шарттар.

2-параграф. Ағаш дайындайтын машинаның машинисі, 7-разряд

32. Жұмыстар сипаттамасы:

ағаш бөліктеріндегі ағаштарды үю, таңдау және трельдеу; бұтақтардан тазалау және солқылдақ шыбықтарды қырқып кесу; ағаш бөліктерінде, тиеу пункттерінде, жоғарғы және аралық қоймаларда түбірлер мен осмолды таңдау, тамырымен жұлу бойынша жұмыстарды орындау кезінде әр түрлі жүйелердің ағаш дайындайтын машиналарын басқару;

ағаш дайындайтын машиналардың жабдығы мен механизмдерін реттеу, олардың олқылықтарын анықтау және жою;

ағаш дайындайтын машиналарға, тіркеме және аспалы құрылғыларға техникалық қызмет көрсету және жөндеудің барлық түрлеріне қатысу.

33. Білуге тиіс:

ағаш дайындайтын машиналардың, тіркеме және аспалы құрылғылардың құрылымы;

ағаш дайындайтын машинаның қозғалтқышының жұмыс істеу қағидасы және оны реттеу ережесі;

ағаш дайындайтын машинаның электро-, пневмо- және гидрожабдығының құрылысы;

кеспеағаш жұмыстарын орындаудың ұтымды тәсілдері мен технологиясы;

ағаш кесулерде жүктерді тасу және қозғалыс ережесі;

жанатын- майлайтын материалдардың сорттары мен отынның негізгі түрлері;

ағаш дайындайтын машиналардың механизмдері мен жабдықтарының ақаулықтарын табу және жою әдістері;

технологиялық жоңқаға техникалық шарттар мен мемлекеттік стандарттар.

34. Техникалық және кәсіптік (арнайы орта, кәсіптік орта) білім талап етіледі.

3-параграф. Ағаш дайындайтын машинаның машинисі, 8-разряд

35. Жұмыстар сипаттамасы:

операциялар кешенін орындау кезінде, электрондық жүйемен жабдықталған түрлі жүйедегі ағаш дайындайтын машиналарды басқару: ағаштарды құлату, кесу, қармау, бұтақтарын кесу, іске жарамды сортименттерінің максималды түрде шығуын есепке ала отырып, солқылдақ шыбықтарды сұрыптар мен сортименттерге белгілеп, кесу;

ағаш кесу жұмыстарын орындау кезінде автоматтық өртке қарсы жүйе мен өлшеу компьютері үшін кубатуралы бағдарламаны қолдану;

ағаш дайындайтын машинаның басқару жүйесі мен механизмдерін реттеу;

ағаш дайындайтын машинаның жабдықтары мен механизмдеріндегі ақаулықтарды анықтау және жою;

ағаш дайындайтын машинаның басқару жүйесі, механизмдері мен тораптардың техникалық қызмет көрсетуі және жөндеудің барлық түрлеріне қатысу;

ағаш дайындайтын машиналар жабдықтары мен механизмдеріне жанар-жағар май материалдарын құю.

36. Білуге тиіс:

жабдықтардың механизмдері, торап құрылысы және ағаш дайындайтын машинаны басқарудың жүйелері;

ағаш өңдейтін машина қозғалтқышының жұмыс істеу қағидасы және оны реттеу ережелері;

электроника мен электротехниканың негіздері;

ағаш дайындау машинасының пневмо-, гидро- және электр жабдықтарының құрылысы;

ағаш дайындау машиналарын басқару жүйесін және механизмдерін, тораптарын реттеуге арналған техникалық шарттар;

ағаш кесу жұмыстарды орындаудың оңтайлы әдістері;

дайындалатын сортименттерге қойылатын техникалық талаптар, техникалық шарттар және мемлекеттік стандарттар;

солқылдақ шыбықтарды сортименттерге оңтайлы бөлудің тәсілдері;

ағаш кесетін жердегі қозғалыс және жол жүру ережелері;

жанар-жағар май материалдарының сұрыптары және отынның негізгі түрлері.

37. Техникалық және кәсіптік (арнайы орта, кәсіптік орта) білім талап етіледі.

4-параграф. Ағаш жарушы, 2-разряд

38. Жұмыс сипаттамасы:

кеспеағаштардан, жоғарғы және төменгі қоймалардан басқа, барлық өндірістік учаскелердегі сыналарды, кувалдар мен өзге де құрылғыларды қолдана отырып, отын мен жіпті қолмен балтамен шабу;

қол араларымен ағашты аралау;

отынды тасу, іріктеу, салу;

балта мен қол араларын қайрау және жану.

39. Білуге тиіс:

отынды қолмен жару мен аралаудың амалдарын;

ағаштардың негізгі тұқымдары;

отын көлемі, оны салудың тәртібі;

балта мен қол араларын қайрау мен жанудың амалдары.

5-параграф. Ағаш жарушы, 3-разряд

40. Жұмыс сипаттамасы:

механикалық колундардың барлық түрінде отынды, осмол, балансты жару, механикалық және электр жетектегі аралармен отынды аралау;

механикалық колун мен механикалық және электр жетектегі араларды қосу, тоқтату , реттеу, ағымдағы жөндеуден өткізу;

ағаш өнімдерін тасымалдау, іріктеу, салу.

41. Білуге тиіс:

ағашты механикаландырылған шабу тәсілдері;

механикалық немесе электр жетегі бар механикалық колундар мен аралардың құрылғысы, пайдалану ережесі;

олардың механизмдерін майлау тәсілдері;

ағаш өнімдеріне мемлекеттік стандарттар.

6-параграф. Ағаш кесуші, 2-разряд

42. Жұмыстар сипаттамасы:

бұталарды шабу және орман алдындағы талдар арасында қарды тазалау;

орманды қыстақ даярлаудан кейін қалған шыбын қалдықтарынан орманды тазарту;

дуалдарды үйме етіп жинау, шабын қалдықтарын жағу;

ормандағы осмолды жерден тазартып жинау;

осмолдарды үйме етіп жинау;

түбірлерді тамырларын жұлғаннан кейін домбықтау;

құрайларды жинау және орманның жүргізу жолына қалау;

түбірлік осмолды даярлау барысында түбір асты шұңқырларды себу және теңестіру;

жарылыстық жұмыстар жүргізу барысында қауіпті аймақты күзету.

43. Білуге тиіс:

бұталарды шабу, талдар маңайындағы қарды тазалау ережесі;

жарылыс жұмыстарын жүргізу ережесі.

7-параграф. Ағаш кесуші, 3-разряд

44. Жұмыстар сипаттамасы:

балқыту деректемелерін даярлау - вицтер, ромжин, багровищелер, кокор және науруктар, құрсауға арналған кольелер;

жоғары және төменгі қоймаларда, орманда ағаш жару;

ұзындықты домбықтау, енді, жарылған сортименттердің ағаштарды және өзге де дайындамаларды қалау;

дұрыс қалыптағы ағаш кесуші құралдың құрылымы, оны қайрау және түзеу.

45. Білуге тиіс:

балқытушы деректемелерді даярлау тәсілдері;

ағаштарды жару мен қалау, текшеленген отынға жарылған сортименттерді қалау, ұзындықты домбықтау;

ағаш кесуші құралды жөндеу мен қайрау ережелері.

8-параграф. Ағаш кесуші, 4-разряд

46. Жұмыстар сипаттамасы:

түбірлерді жерімен қоса аралау, моторсыз аралар көмегімен бұта және қурайды даярлау;

кесілетін ағаштардың жанында жұмыс орнын даярлау;

сәйкесінше қауіпсіздік және еңбекті қорғау ережелерінде көзделген жағдайларда орманды дуалдаушыға дуалдау барысында көмек көрсету.

47. Білуге тиіс:

ағаштарды дуалдау барысында жұмыс орнын даярлау, қурайды даярлау ережелері;

моторсыз араның құрылымы;

оны пайдалану және аралық шынжырларды қайрау ережелері.

9-параграф. Ағаш материалдарын үюші-аударушы, 2-разряд

48. Жұмыстар сипаттамасы:

тақтай, бөрене, шпал, шпал кесінді, қабық, қылқан жапырақтары және өзге ағаш материалдарын арбаға немесе тасымалдағышқа тиеу;

тасымалдағышпен ағаш материалдарының біркелкі орналасып, түсуін реттеу;

үйінді мен кептелісті болдырмау;

тасымалдағыштар бөтен заттарды алып тастау;

ағаштар мен қыртыс тақтайды өңдеу және қалайтын жерлерге ауыстыру;

кесілгеннен кейін шайырды жартылай қатты арқанға байлап текшеленген отынға немесе ағаш кесетін жердегі контейнерлерге немесе ішкі қоймаларға қалау;

төсемдерді, тіреуіш сақиналар мен тіреулерді дайындау және сала отырып, үйіп түсіргеннен кейін шайырларды қатарлап салу;

ағаш өңдеу станоктарынан сүректі ауыстыру, ағаш тасымалдағыштардан, арбалардан түсіру (құлату) және сүректі төсеу;

ағаш тасымалдаушыты қарау және тазалау.

49. Білуге тиіс:

ағашты өңдеу және бөлу кезінде қолданатын тасымалдау құралдарының құрылысы;

ағаш сортименттері және оларға қойылатын мемлекеттік стандарттар;

ағаш материалдарын қоймаға қаттау ережелері;

томарлар мен шайырларды үйінді мен текшеленген отынға қалау ережелері.

10-параграф. Ағаш материалдарын үюші-аударушы, 3-разряд

50. Жұмыстар сипаттамасы:

жүктеу пункттері мен қоймаларында ағаштың кезеңдік және операция аралық запастарын құру, шығыр немесе трактордың көмегімен тарқату-тіркемемен ағаш таситын автокөліктер мен тар табанды темір жолдардың тіркеуіне 10 кубтық метрге дейін көлемді ірі пакеттегі ағаштар мен солқылдақ шыбықтарды тиеу кезінде бағаналарды бекіту, арқандау, буманы жасау, қанаттарды бұзып тасу, тақтай, бөрене, шпал, шпал кесінді, қабық, қылқан жапырақтары және өзге ағаш материалдарын арбаға немесе тасымалдағышқа тиеу, тасымалдағышпен ағаш материалдарының біркелкі орналасып, түсуін реттеу, үйінді мен кептелісті болдырмау, тасымалдағыштар бөтен заттарды алып тастау;

жылжымалы құрамда жүкті қалау және байлау;

жүкті тиеу орнына ауыстыру;

төсемдерді, бағаналарды дайындау оларды орнату;

ағаш тасу жолдарының жылжымалы құрамынан ағаш, шайыр, томар, ағаш химиялық өнім, ағаш дайындамаларының қалдықтары және өзге ағаш материалдарын механизмделген түрде түсіру кезінде чокерлер, арқаннан ағыту және жүкті текшеленген отынға қатарлап қалау;

шайырдың кесектерін стандартты және стандартты емес ретінде сұрыптау, оны топырақтан, көгергеннен, күйгеннен, тастардан тазалап, стандартты кесектерді текшеленген отынға қалау;

қатарланған отынды дөңгелетіп кеңейту және дөңгеленген ағашты ағаш тасымалдағышқа, шпал кесетін станоктарға, пилорамаларға даналап беру, жақшаның ішін аудару (кіші арбаға үйілме, пилорамаларды және шпаларды істеп шығарғанда пилорамада, станокта шілтерді бекіту мен бұрылу);

ағашты қыздыру орнына оны ауыстыру (ашық секциялы дәнекерлеу бассейні);

таратушы ағаш тасымалдағыштарға ағашты қолмен лақтыру;

өлшемдері мен сұрыптары бойынша сұрыптап, ағаш шикізатын секционды бассейнге беру;

шпалдар мен кесілген ағаш дайындамаларын түрлер мен сұрыптары бойынша қалау

;

ағаш өңдейтін станоктардан ағашты орнынан алмастыру, ағаш тасымалдағыштардан, арбалардан аудару, ағашты қалау.

51. Білуге тиіс:

жүкті қат-қабат қып үйіп жаю, тиеу және түсіру ережелері;

ағашты өндіріске беру ережелері;

ағашты тиеу және түсіру әдістері;

ағаш материалдарын таңбалау және маркалау ережелері;

ағаштың сортименттері және оларға қойылатын мемлекеттік стандарттар;

қатарлап үю, түсіру, тиеу және ағаш шикізатын беру кезінде қолданатын құрылғылар мен аспаптардың құрылысы мен міндеттері.

11-параграф. Ағаш материалдарын үюші-аударушы, 4-разряд

52. Жұмыстар сипаттамасы:

жүктеу пункттері мен қоймаларында ағаштың кезеңдік және операция аралық запастарын құру, шығыр немесе трактордың көмегімен тарқату-тіркемемен ағаш таситын автокөліктер мен тар табанды темір жолдардың тіркеуіне 10 кубтық метр көлемді ірі пакеттегі ағаштар мен солқылдақ шыбықтарды тиеу кезінде бағаналарды бекіту, арқандау, буманы жасау, қанаттарды бұзып тасу;

тіреулерді бекіту;

ағашты түсіру кезінде арқандарды ағыту;

үйілген солқылдақ шыбықтар мен ағаштардың бұтақтары мен ұшар бастарын қию;

жүк арту қондырғыларын бөлшектеу және жинақтауға қатысу;

жылжымалы құрамға өрім тал пакетін қалауға қатысу;

қатарланған ағаштың қалыптастыру және жайып салу бойынша жұмыстарды орындау;

қатарлап үйілген отынды жайып салу кезінде шығырдың көмегімен шоқты қаю.

53. Білуге тиіс:

ірі габаритті ағаштар мен солқылдақ шыбықтарды үюдің әдістері мен ережелері;

қанаттар мен блоктардың жүк көтеруі;

қанаттарды қиысып келтірудің және кесудің әдістері;

іlmелердің құрылысы;

блоктар мен қанаттарды бекітудің әдістері;

діңгектерді созу арқылы бекіту;

қатарларды қалыптастыру, салу және жаю ережесі.

12-параграф. Ағаш тасушы, 3-разряд

54. Жұмыс сипаттамасы:

ағаш, орманхимия өнімдерін, томарлар мен каррожабдықтарды орманнан атты шаналар, арбалармен тиеу және соңғы аялдамаларға тасу, оларды тиеу, буу (іліну), түсіру (төгу), қатарлау немесе үю;

арбалар, шаналарды, әбзелдерді жөндеу;

аттарды күту.

55. Білуге тиіс:

атқа, шанаға, арбаға түсетін жүктемені;

жүктерді салу, байлау, түсірудің тәсілдерін;

қоймалардағы қатарлардың орналасу сызбасы мен оларға ағаш материалдарын салу ережелерін;

аттарды күту ережелерін;

аттарды тамақтандырудың нормалары мен уақытын;
мал дәрігерлігінің негіздерін.

13-параграф. Ағаш шабушы, 6-разряд

56. Жұмыс сипаттамасы:

ағаштар, шөпшекті және өзге ұсақ ағаштар мен талдарды бекітілген мемлекеттік стандарттар мен техникалық шарттарға сәйкес әр түрлі бензомоторлы аралармен аралау;

ағаш тасымалдауға жолдар, ағаш тиеу алаңдарын, ағаш шаруашылығының қоймаларын дайындағанда ағаштар мен томарларды шабу;

ағаш шабу алаңдарында редукторсыз бензомоторлы аралармен ағаштарды құлату, бұтақтарды кесіп тастау, талдарды белгілеу, сортименттерді шабықтау жұмыстарын жүргізу;

әр түрлі бензомоторлы араларды, құлату гидравликалық клин мен өзге қосалқы аспаптарды жөндеу, оларға техникалық қызмет көрсету, ара шынжырларын ауыстыру, тазалау, майлау және жанармай құю;

ағаштарды жеке құлатқанда – аралайтын ағаш маңын даярлау.

57. Білуге тиіс:

әр түрлі бензомоторлы аралар мен құлату гидравликалық клиндерінің құрылымы мен қолданылуы;

ағашты шабу орындарын ұйымдастырудың ережелері мен сызбаларын;

шабуға ағаш таңдау ережелері;

дайындайтын сортименттерге техникалық талаптар;

талдарды сортименттерге дұрыс бөлу тәсілдері;

ағаш құлату, бұтақтарды кесіп тастау, бұталарды белгілеу, сортименттерді шабықтау жұмыстарын жүргізудің дұрыс амалдары;

ағаш материалдарына мемлекеттік стандарттар мен техникалық шарттар;

ара шынжырларын және өзге кесу аспаптарын қайрау ережелері;

ағаш шабуда жұмыс орнын даярлаудың ережелері.

14-параграф. Ағашты қатарға жинаушы, 3-разряд

58. Жұмыстар сипаттамасы:

бөренелерді солқылдақ шыбықтарды қырұқып кесу жерінен алыс әкету, оларды вагонеткаға, шынжырға, ағаш транспортерінің лентасына, элеваторға дөңгелету;

бөренелерді қатарларға апарып тастау, оларды сорттары мен мөлшерлері бойынша сорттау, бөренелерді вагонеткадан, ағаш транспортерінен аудару, дөңгелету және қатарға салу;

қатар мен ағаш жинақтағыштағы бөренелердің (сортименттердің) шеттерін тегістеу.

59. Білуге тиіс:

домалақ ағаштың сортименттері және оларға мемлекеттік стандарттар;
сортименттерді білдіретін шартты белгілер (маркалар).

15-параграф. Ағашты қатарға жинаушы, 4-разряд

60. Жұмыстар сипаттамасы:

ағашты қалыптастыру және қатарға жазу бойынша жұмыстарды орындау;
қатардың аратөсемдерін келтіру және ұшын орнату;
шығырдың көмегімен жазу кезінде будаларды арқанмен байлау;
түбір мен осмолды бұрттар мен текшеленген отынға жинау;
домалатулардың құрылысы.

61. Білуге тиіс:

қатарларды қалыптастыру, салу және жазу ережесі;
қатардың тұрақтылық шарттары;
түбір мен осмолды бұрттар мен текшеленген отынға жинау ережесі.

16-параграф. Ағашты қатарлау және тиеудегі шығыршы, 4-разряд

62. Жұмыстар сипаттамасы:

сүректерді қатарластыру, байламдарды гидравликалық науаға және тасымалдағышқа сүйреп әкелу, судан сүректерді шығару, сүректерді суға домалату және тиеу-түсіру жұмыстары кезінде шығырды басқару;

шығырға техникалық қызмет көрсету және ағымдағы жөндеу жұмыстарын жүргізу;
арқан мен ілмектерді біріктіру тәсілдері;
қызмет көрсететін жабдықтарды құрастыру және бөлшектеу жұмыстарына қатысу.

63. Білуге тиіс:

сүректі тиеу, түсіру, қатарлау, судан шығару және суға домалату кезінде шығырды басқару ережелері мен оның құрылымы;

жұмыс орнында шығырды жылжыту және бекіту тәсілдері;

шығырдың бағыттаушы блоктары және арқандарының конструкциясы мен жүккөтерімділігі; шығыр жұмысындағы ақаулықтарды байқау әдістері мен оларды жою ережелері;

арқан мен ілмектерді біріктіру тәсілдері.

17-параграф. Ағаш тасымалындағы шығыршы, 5-разряд

64. Жұмыс сипаттамасы:

ағаштарды, шыбықтар мен сортименттерді тиеу пункттеріне, жоғарғы қоймаға ағаш кесілетін жерден сүйрегенде (тасымалдағанда, таудан түсіргенде) электрқозғалтқыш

немесе іштен жану қозғалтқыш жетегі бар әр түрлі тасымалдайтын шығырды сынақтан өткізу, басқару, техникалық қызмет көрсету, ағымдағы жөндеу жұмыстарын жүргізу, құрастыру, бөлшектеу;

тасымалдайтын шығыр жетегінің механизмін реттеу, іске қосу және тоқтату, олардың ақауларын анықтау және жою;

тасымалдайтын шығырларға техникалық қызмет көрсету және ағымдағы жөндеу жұмыстарын жүргізу;

тасымалдайтын шығырларды құрастыру, бөлшектеу және оларды сынақтан өткізу; орындалған жұмыстардың есеп журналын жүргізу.

65. Білуге тиіс:

электрқозғалтқыш немесе іштен жану қозғалтқыш жетегі бар әр түрлі тасымалдайтын шығырдың мақсаты, құрылымы, жұмыс істеу принципі, жылжыту және бекіту ережелері, ақаулықтарды жою, құрастыру және бөлшектеу тәсілдері;

ағаш кесу орындарын дайындау сызбасы.

18-параграф. Ағашты тасымалындағы шығыршы, 6-разряд

66. Жұмыстар сипаттамасы:

ағаш бөліктерінен жоғарғы қоймаларға, ағаштарды, солқылдақ шыбықтарды, сортименттерді тиеу пункттеріне тасу (таудан түсіру) кезінде электрқозғалтқыш немесе іштен жану қозғалтқыш жетектегі әр түрлі шығырларды ағаш, шыбықтарды тасымалдағанда, таудан түсіргенде басқару, техникалық қызмет көрсету, ағымдағы жөндеуден өткізу, құрастыру, бөлшектеу, сынақтан өткізу және оларды ағаш тасымалындағы құралдарға тиеу (тар рельсті темір жолдардағы тізбектер, тіркемелерімен автомобильдер, шаналар және тағы өзге);

агрегатты шығырлардың жетек механизмдерін реттеу, қосу және тоқтату;

шығыршықтарға техникалық қызмет көрсету және ағымдағы жөндеуден өткізу;

шығыршықтарды құрастыру мен бөлшектеу, оларды сынау;

жасалған жұмысты тіркеу журналын жүргізу.

67. Білуге тиіс:

электрқозғалтқыш немесе іштен жану қозғалтқыш жетектегі әр түрлі шығырлардың пайдалану мақсаты, құрылымы, жұмыс істеу принципі, қозғалу мен бекіту ережелері, ақауларын жою тәсілдері, құрастыру мен бөлшектеу ережелері;

ағаш шабу орындарын әзірлеу сызбасы.

19-параграф. Ара түзеуші, 3-разряд

68. Жұмыстар сипаттамасы:

қолдық араларды тістерін қайрау, тарту, фугалау, түзету, кесу, қысқартып кесік және қалыпқа келтіру;

қол аралардың рамаларын даярлау, қиыстырып келтіру, құрастыру;
араларды дәнекерлеу;
қабықтау күректерін түзету, қайрау, жөндеу.

69. Білуге тиіс:

қолдық ағаш шабатын құралды дайындауға арналған металдар мен абразивті материалдардың негізгі қасиеттері;

ағаш шабатын құралды қайрау мен түзеуге арналған станоктарды пайдалану ережесі.

20-параграф. Ара түзеуші, 4-разряд

70. Жұмыстар сипаттамасы:

ара шынжырларын қайрау, түзету және жөндеу;

қырқып кесу агрегаттары мен қондырғыларының араларын қайрау, тегістеу, тарту;

ара шынжырлары мен қырқып кесу агрегаттары және қондырғыларының араларын қайрауға арналған станоктарды жөндеу, орнату және дайындау.

71. Білуге тиіс:

ара шынжырлары мен қырқып кесу агрегаттары және қондырғыларының араларын қайрауға арналған станоктарды қайрау, тегістеу, тарту ережесі;

ара шынжырлары мен қырқып кесу агрегаттары және қондырғыларын дайындау үшін қолданылатын металдардың негізгі қасиеттері;

ара шынжырларын қайрауға арналған станоктардың, аралардың құрылысы және оларды орнату ережесі.

21-параграф. Арашы, 3-разряд

72. Жұмыстар сипаттамасы:

бөренелерді белгілеу және қолмен брустар мен тактайға аралау;

бөренелерді бойлай аралауға арналған араны қайрау және түзеу.

73. Білуге тиіс:

бөренелерді бойлай аралау ережесі;

ағаш материалдарына техникалық шарттар;

бөренелерді бойлай аралауға арналған араларды қайрау және түзеу ережесі.

22-параграф. Арнайы сортименттерді жонушы, 4-разряд

74. Жұмыстар сипаттамасы:

шот балтаның және өзге құралдың көмегімен қарулы және шағын калибрлі қалыптарды, ер жасайтын пластиналарды, оқпандық бастырмаларды, жиектерін дайындау;

артбрусты, кенелік және шаңғы қалыптарды, тоғынға арналған емен жақтауларды, экспорттық слиперлерді бөлшектеу және сүргілеу.

75. Білуге тиіс:

арнайы сортименттерді дайындау технологиясы;
ағаш жыныстарының қасиеттері мен ағаш мүкістері;
дайындалатын бұйымдарға техникалық шарттар.

23-параграф. Бұтақ кесу қондырғысының операторы, 4-разряд

76. Жұмыстар сипаттамасы:

ағаштар будасын тарту және оны бұтақ кесетін қондырғының осіне бұрышпен беру;
ағаштардың будасын манипулятормен бөлу, бұтақ кесетін қондырғыға даналап беру
;

ағаштардың діңдерін қондырғы арқылы өткізу;

тасу жылдамдығын реттеу және қондырғысының кесетін органдарын басқару;

кесілген солқылдақ шыбықтарды науаға итеруге арналған механизмдерді басқару;

солқылдақ шыбықтарды ағаштардың будасынан бункерлік түрлі бұтақ кесетін стационарлық қондырғысының кесені құралымен алып тастау;

бұтақ кесетін қондырғының механизмдері мен түйіндерін ақаусыз күйде ұстау және дұрыс пайдалану;

бұтақ кесетін қондырғының жұмыс журналын жүргізу.

77. Білуге тиіс:

бұтақ кесетін қондырғының механизмдері мен түйіндерінің белгіленуі және жұмыс істеу қағидасы, оның электрлік сызбасы;

бұғаттау және электрлік қорғау қағидасы;

гидравлика мен электротехника негіздері.

Агрегаттарды реттеу мен жөндеу және бұтақ кесетін қондырғының түйіндерін жөндеу бойынша жұмыстарды орындау кезінде - 5-разряд.

24-параграф. Бұталарды шабушы, 3-разряд

78. Жұмыстар сипаттамасы:

ағаштардың бұтақтары мен ұштарын қолмен балтамен шабу;

күлату кезінде зақымданған орманды жас шыбығын және орман маңын шабу;

шабылған бұтақтар мен ұшын, шабылған жас шыбықты және орман маңын үйіндіге жинап қою, бұтақтарды бір уақытта шабу кезінде оларды өртеу;

балтаны қайрау және түзету.

79. Білуге тиіс:

бұтақтарды шабу ережесі мен тәсілдері;

балтаны қайрау және түзету ережесі;

ағаш материалдарына техникалық шарттар мен мемлекеттік стандарттар;
бұтақтарды қауіпсіз жағу тәсілдері.

25-параграф. Бұталарды шабушы, 4-разряд

80. Жұмыстар сипаттамасы:

ағаштардың бұтақтары мен ұштарын бензомоторлы және электромоторлы аралармен және бұтақкескіштермен шабу;

күлату кезінде зақымданған орманды жас шыбығын және орман маңын шабу;

ағаштардың, өскіндердің және ағаштардың кесілген бұтақтары мен шыңдарын үймелер мен біліктерге жинау, бұтақтарды моторлы аралармен және бұтақ кескіштермен бір мезгілде кесу кезінде оларды қасқырға салу және өртеу;

отын қоспасын жасау және оны бензомоторлы араға және бұтақ кескішке құю;

қолданылатын жабдықты ақаусыз күйде ұстау және оған ағымдағы жөндеу жүргізу.

81. Білуге тиіс:

бензомоторлы және электромоторлы аралардың бұтақ кескіштердің құрылысы және оларды пайдалану ережесі;

қолданылатын жабдықты ақаусыз күйінде ұстау және оған ағымдағы жөндеу жүргізу ережесі;

ағаш материалдарына техникалық шарттар мен мемлекеттік стандарттар;

бұтақтарды қауіпсіз жағу тәсілдері.

26-параграф. Даярлаушы, 2-разряд

82. Жұмыс сипаттамасы:

қабық пен қабақты түсіру, шабылған бұталардан қылқанжапырақтарды дайындау, іріктеу, бумаларға буу, бумаларды салу;

шыбық пен қазықтарды (таяқтарды) қолмен дайындау, оларды іріктеу, бумаларға жинау, тасымалдау және қатарлау;

қол сайманымен шыбықтар мен таяқтарды қабықтау;

қайың (моншаға арналған) сыпырғыштар мен қайың сыпыртқыларын жасау;

мелиоративті фашиналарды жасау;

қатқан мен маттарды өру;

ағаш өнімдерін қатарлау;

мүк дайындау;

сыпыртқы жасауға қонақ жүгеріні дайындау;

қол саймандарын қайрау және жану, әзірлеу.

83. Білуге тиіс:

қабық, қабақ, қылқанжапырақ, шыбық, таяқ, сыпыртқы, сыпырғыш, фашина, қатқан , мат, мүкті даярлауға техникалық шарттар мен мемлекеттік стандарттар;

оларды даярлаудың, өңдеудің, орау мен сақтаудың тәсілдері;
қол саймандарымен қолдану ережелері.

27-параграф. Даярлаушы, 3-разряд

84. Жұмыстар сипаттамасы:

өсіп тұрған және шабылған ағаштардың қабығын түсіру;
қабықтарды жинау, іріктеу, кептіру, салу және нығыздау;
мочал (сулау, қабықтан тазарту, кептіру, іріктеу, бумаларға байлау) даярлау;
өсіп тұрған және шабылған ағаштардан қылқан жапырақтар дайындау;
қонақ жүгеріден сыпырғыш жасау.

85. Білуге тиіс:

қабық, мочал, қылқан жапырақ, қонақ жүгеріден сыпырғыш жасаудың техникалық шарттары мен мемлекеттік стандарттары;

қабық пен мочалды дайындау, өңдеудің тәсілдері мен әдістері.

28-параграф. Даярлаушы, 4-разряд

86. Жұмыс сипаттамасы:

өсіп тұрған ағаштар мен бұталардан, дәрілік шөптер, жемістер, жидектер, саңырауқұлақтан дәрілік шикізат дайындау(жинау, іріктеу, кептіру, салу, сақтау).

87. Білуге тиіс:

дәрілік шикізат, шөптер, жемістер, жидектер, саңырауқұлақтарға техникалық шарттар, мемлекеттік стандарттар, дайындау, өңдеу, орау, сақтаудың әдіс-тәсілдерін.

29-параграф. Қабықтаушы, 3-разряд

88. Жұмыстар сипаттамасы:

дөңгелек ағашты, кесілген материалдарды, қайрақтарды қабықтау және дөңгелек ағашты тақырлау, шпалдарды қолмен және механикаландырылған аспаппен жете қабықтау.

89. Білуге тиіс:

қабықтау құралын қайрау ережесі;
ағаш материалдарына мемлекеттік стандарттармен қойылатын талаптар;
механикаландырылған аспаптың құрылысы және пайдалану ережесі.

30-параграф. Қабықтаушы, 4-разряд

90. Жұмыстар сипаттамасы:

бункерлік, барабандық қорап сыдыратын қондырғыларда және дискілік станоктарда қысқа және ұзақ уақытқа дөңгелек орманды қабықтау;

шпалоправалық станоктарда шпалды жете қабықтау;
қызмет көрсететін станоктар мен қондырғылардың жұмысын қадағалау, олардың жұмыс органдарын ауыстыру;
сынықтарын жоюмен қолданылатын жабдықты қарау;
дөңгелек ағашты қабықтау үшін қолданылатын қондырғылар мен станоктарға ай сайын техникалық қызмет көрсету, оларды жөндеудің барлық түрлеріне қатысу.

91. Білуге тиіс:

қолданылатын қондырғылар мен станоктардың белгіленуі, құрылысы және жұмыс істеу қағидасы;

олардың жұмыс органдарын алу және ауыстыру ережесі;

дөңгелек ағаш материалдарды қабықтау сапасына қойылатын талаптар.

31-параграф. Қабықтаушы, 5-разряд

92. Жұмыстар сипаттамасы:

әр түрлі жүйелердің роторлық станоктарында қысқа және ұзақ уақытқа дөңгелек ағашты қабықтау;

ағаш материалдарын толық қабықтауға қайтару;

оның жұмысы барысында роторлық қабықтау станогын басқару;

қабықтаустаноктарының жұмыс органдарын ауыстыру (пышақтарды, қабылғыштарды, фрездерді);

роторлық қабықтау станогын реттеу, жөндеу ақауларын жою;

роторлық қабықтау станогына техникалық қызмет көрсету және оны жөндеудің барлық түрлеріне қатысу.

93. Білуге тиіс:

роторлық қабықтау станогының белгіленуі, құрылысы және жұмыс істеу қағидасы;

роторлық қабықтау станогының жұмыс органдарын реттеу, тексеру және орнату ережесі;

механика, электротехника және гидравлика негіздері;

дөңгелеу ағаш материалдарын қабықтау сапасына қойылатын талаптар;

роторлық қабықтау станогының жұмыс режимі.

32-параграф. Қырқып кесу қондырғысының операторы, 5-разряд

94. Жұмыстар сипаттамасы:

жарамды сортименттердің барынша үлкен шығымын ескере отырып, солқылдақ шыбықтарды қырқып кесу қондырғыларында (көпаралыдан басқа) белгілеу және қырқып кесу;

солқылдақ шыбықтарды түсіру және беру механизмдерін, қырқып кесу түйіндерін, іріктеу, қысқартып кесетін және лақтыратын құрылғыларды ақаусыз күйде ұстау және дұрыс пайдалану;

жекелеген түйіндердің жұмысын, қырқып кесу қондырғысының гидравликалық, пневматикалық және электрлік жүйелерінің, сондай-ақ солқылдақ шыбықтарды белгілеудің электрлік және өзге жүйелерінің жұмысын қадағалау;

қырқып кесу қондырғысын жөндеуге қатысу.

95. Білуге тиіс:

ағаш жыныстары, ағаш мүкістері туралы негізгі мәліметтер;

дайындалатын сортименттерге қойылатын техникалық талаптар, оларға стандарттар мен техникалық шарттар;

сортименттерде солқылдақ шыбықтарды ұтымды байлау тәсілдері;

қырқып кесу қондырғысының механизмдерінің, түйіндері мен жүйелерінің құрылысы;

электр, механика, пневмо, гидро және электр жетектің негіздері.

33-параграф. Қырқып кесу қондырғысының операторы, 6-разряд

96. Жұмыстар сипаттамасы:

жарамды сортименттердің барынша үлкен шығымын ескерумен солқылдақ шыбықтарды көпаралыдан қырқып кесу қондырғыларында (басқа) белгілеу және қырқып кесу;

қырқып кесу қондырғысының түйіндерін жөндеу және реттеу, оны жөндеу кезінде анықталған ақауларды жою;

қырқып кесу қондырғысын жөндеуге және сынау жүргізуге қатысу.

97. Білуге тиіс:

ағаш жыныстары, ағаш мүкістері туралы негізгі мәліметтер;

дайындалатын сортименттерге қойылатын техникалық талаптар, оларға стандарттар мен техникалық шарттар;

сортименттерде солқылдақ шыбықтарды ұтымды байлау тәсілдері;

қырқып кесу қондырғысының механизмдерінің, түйіндері мен жүйелерінің құрылысы;

электр, механика, пневмо, гидро және электр жетектің негіздері;

қырқып кесу қондырғысының түйіндері мен агрегаттарын реттеуге техникалық шарттар, олардың пайдалану деректері;

қырқып кесу қондырғысының механизмдерін жинау және реттеу тәсілдері;

бөлшектердің ақауларының алдын алу шаралары.

34-параграф. Қырқып кесуші, 3-разряд

98. Жұмыстар сипаттамасы:

мемлекеттік стандарттарға сәйкес және берілген мөлшерлер мен сортименттер бойынша дөңгелек аралау станоктарында, циркульды араларда алдын ала белгілеуден кейін ұзындығын қысқаға көлденең аралау (қырқып кесу);

дөңгелек аралау станогының ақаусыздығын қадағалау және араларды ауыстыру.

99. Білуге тиіс:

ағаш материалдарына техникалық шарттар мен мемлекеттік стандарттар;

ағаш жыныстары туралы негізгі мәліметтер;

қолданылатын жабдықтың құрылысы, жұмыс істеу қағидасы, реттеу және жөндеу ережесі.

35-параграф. Қырқып кесуші, 4-разряд

100. Жұмыстар сипаттамасы:

жарамды сортименттердің ең үлкен шығымын ескерумен мемлекеттік стандарттардың талаптарына сәйкес солқылдақ шыбықтар мен бөренелерді электр немесе бензомоторлы аралармен немесе өзге конструкциялы аралармен қырқып кесу; кесектерін кесу;

қырқаларын (бөренелерді) электраралармен, бензоаралармен және өзге конструкциялы аралармен фанер, оттықтар, катушкалар, шаңғы дайындамаларын, баланстар жасауға арналған кесінді ағаштарға белгілеу және аралау;

осмолды, шырша және емен түбірін және ағаш дайындамаларының қалдықтарын электрлік немесе бензомоторлы аралармен қырқып кесу, түбірлі осмолды слешерлік қондырғыларда белгілеу және қырқып кесу;

ара мен ара шынжырларын қайрау, орнату және ауыстыру;

отын қоспасын құру және бензомоторлы араны дайындау;

араны, ара шынжырларын, жұмыс кабелін ақаусыз күйде ұстау және дұрыс пайдалану, әр түрлі конструкциялы араларға ағымдағы жөндеу жүргізу.

101. Білуге тиіс:

ағаштың мүкістері мен қасиеттері;

дайындалатын сортименттерге қойылатын техникалық талаптар, оларға мемлекеттік стандарттар мен техникалық шарттар;

солқылдақ шыбықтарды сортименттерге ұтымды бөлу тәсілдері;

отын қоспасын дайындау және бензомоторлы толтыру ережесі.

36-параграф. Манипулятордың операторы, 4-разряд

102. Жұмыстар сипаттамасы:

гидравликалық манипулятордың көмегімен солқылдақ шыбықтардың будасын бөлу және оларды қырқып кесетін қондырғының түсетін ағаш транспортеріне даналап беру;

солқылдақ шыбықтарды берудің біркелкілігін бақылау;
гидравликалық манипуляторд басқару, ақаусыз күйде ұстау және механизмдерін дұрыс пайдалану;

гидравликалық жүйенің, тежегіш құралының электр жабдығының жұмысын, гидравликалық манипулятордың түйіндерінің бекіту сенімділігін қадағалау;
гидравликалық манипуляторды жөндеу мен реттеуге қатысу.

103. Білуге тиіс:

гидравликалық манипулятордың механизмдері мен жүйелерінің жұмыс істеу қағидасы және техникалық пайдалану ережесі.

37-параграф. Солқылдақ шыбықтарға белгі қоюшы, 4-разряд

104. Жұмыстар сипаттамасы:

жарамды сортименттердің ең үлкен шығымын ескерумен және оларға мемлекеттік стандарттардың талаптарына сәйкес солқылдақ шыбықтарды белгілеу;
ірі мөлшерлі және едәуір бағалы солқылдақ шыбықтарды қырқып кесуге қатысу.

105. Білуге тиіс:

ағаш жыныстары, ағаш мүкістері туралы негізгі мәліметтер;

ағаш материалдарын қойылатын техникалық талаптар, оларға мемлекеттік стандарттар;

солқылдақ шыбықтарды дұрыс бөлу ережесі.

38-параграф. Трельдеу және тиеу жабдығының монтажнигі, 4-разряд

106. Жұмыстар сипаттамасы:

сұрыптау жолдарын монтаждау және тиеу мен түсіру алаңдарының құрылымы;
діңгектер мен өзге трельдеу, тиеу, түсіру, сұрыптау және шоғырлау құрылғыларының жабдықталуы;

шығырлы терльдеу, ағашты тиеу, ағаш тасу жылжымалы құрамын түсіру, ағашты судан итеріп шығарып, шоғырлау кезіндегі қанатты-блокты жүйенің монтажы;

арқандарды дайындау және жылжыту;

полиспасттар мен трельдеу шығырларының блоктарын жөндеу.

107. Білуге тиіс:

жүктеу және трельдеу жабдықтарының құрылғыларының құрылысы және жұмыс істеу қағидасы, олардың монтажына қойылатын техникалық шарттар;

қолданылатын жинақтау және өлшеу аспаптарының міндеттері;

жинақтау жұмыстарын орындаудың тиімді тәсілдері;

айлақтар мен барабандардан қанаттарды тарқату әдістері;

құбылған шығыр блоктары мен қанаттардың жүк көтеруі.

39-параграф. Трельдеу және тиеу жабдығының монтажнігі, 5-разряд

108. Жұмыстар сипаттамасы:

ағашты судан итеріп шығару және шоғырлау, ағашты суға домалату, қат-қаттау, сұрыптау бойынша жабдықтар, тиеу, трельдеу қондырғылары, қанатты крандар, тиеу әуе-трельдеу қондырғылары және трельдеу жабдықтары мен тораптарын монтаждау; тиеу эстакадасын, тиеу қондырғысын, ағаш тасымалдағышты тексеру; стационарлы шығырдың монтажы; жылжымалы шығырлар мен электр станцияларын орнату; қанаттарды бекіту, қанаттар мен жүк асып қоятын арқандарды қиыстыру; жобалы өлшемге дейін көтергіш қанаттарды тарту;

трельдеу және тиеу құрылғылары мен шығырлары дінгегінің аралық тірегінің тростық тартпаларын бекіту және керу.

109. Білуге тиіс:

жиналатын құрылғылары мен тораптардың құрылымдық ерекшеліктері; ағаш қоймалары, жүктеу және өңдеу алаңдарына, сұрыптау жолдарына, қанаттарды бекітуге, шығырларды монтаждауға, жылжымалы электр станцияларын орнатуға қойылатын техникалық талаптар;

монтаждалған жабдықты жиынтық сынаудан өткізу, жөнге келтіру, іске қосу, жүргізіп жаттықтыру және байқау ережелері.

40-параграф. Трельдеу машинасының машинисі, 6-разряд

110. Жұмыстар сипаттамасы:

ағашты құлату, пакеттеу, ағаш пакеттерін, шайыр, томарды, ағаш кесетін жердегі ағаш химиялық өнімдерді трельдеу және келтіру, бұтақтарды кесу, алаңдарды дайындау бойынша жеке немесе кешенді операцияларды орындау кезінде ілмелі немесе тіркеу жабдығымен жабдықталған түрлі жүйедегі трельдеу машиналарын басқару;

трельдеу машинасы жабдықтары мен механизмдерін іске қосу, тоқтату және реттеу, олардың ақаулықтарын анықтау және жою;

техникалық жабдықтау және трельдеу машинасы мен қолданылатын жабдықтардың жөндеу жұмыстарына қатысу;

трельдеу машинасына жанар-жағар май материалын құю.

111. Білуге тиіс:

ілу және тіркеу жабдықтарының түрлі жүйедегі трельдеу машиналардың құрылымы ;

трельдеу машиналар қозғалтқыштарының жұмыс істеу қағидасы және оларды реттеу ережелері;

электротехника негіздері;

трельдеу машинаның қысым,- гидро және электр жабдықтарының құрылысы;
трельдеу машиналардың механизмдері мен тораптарын реттеуге қойылатын техникалық шарттар және олардың пайдалану деректері;
ағаш кесетін жұмыстарды орындау әдістері, жол жүру ережелері;
отынның негізгі түрлері және жанар-жағар май материалдарының сұрыптары;
қолданылатын жабдықтар мен трельдеу машиналардың ақаулықтарын анықтау және жою әдістері.

41-параграф. Трельдеуші, 3-разряд

112. Жұмыстар сипаттамасы:

тіркемелі жабдықтың алуан түрлері пайдаланумен аралық қоймаларға ағашты, түбірлерді және түбір осмоллы трельдеу (жақындату);
трельдеу кезінде ағашты тиеу (үю), ілгектеу, түсіру (құлату), тіркеуін ағыту және қатарлап жинау;
трельдеу жабдығына және әбзелдерге ағымдағы жөндеу жүргізу;
аттарға күтім жасау.

113. Білуге тиіс:

ағашты трельдеу кезінде жұмыстарды орындау тәсілдері;
атқа жүктеме нормалары;
трельдеу жабдығының түрлері;
ағаш сортименттері және оларға шартты белгілер (маркалар);
жоғары қоймаларда қатарлардың орналасу сызбасы және оларға ағаш салу ережесі;
аттарға күтім жасау ережесі;
ветеринарлық минимум.

42-параграф. Трельдеуші, 4-разряд

114. Жұмыстар сипаттамасы:

ағашты жерге түсумен, тасымалды науаларға ағаш түсіргіштер мен су науалары бойынша трельдеу (түсіру);
ағашты түсіру трассасын қолмен тазалау;
ағаш түсіргіштерді, науаларды ақаусыз күйде ұстау және оларды ағымдағы жөндеу.

115. Білуге тиіс:

ағашты таудан түсіру бойынша жұмыстар орындау;
ағаш түсіргіштерге күтім жасау ережесі және авариялардың және тұрып қалулардың алдын алу бойынша шаралар;
ағаш түсіргіштер мен науаларды ағымдағы жөндеу тәсілдері.

43-параграф. Чокерлеуші, 4-разряд

116. Жұмыстар сипаттамасы:

арқан мен чокерлерді солқылдақ шыбықтарға, сортименттерге, ағаштарға, түбірлерге және осмолға беру, чокерлерді ағаштарға, солқылдақ шыбықтарға, сортименттерге, бүбірлер мен осмолдарға кигізу, оларды шығырдың немесе трактордың ауыр арқанына тіркеу;

ағашты чокерлеу мен будаға жинауға кедергі жасайтын бұтақтар мен ағаштың ұштарын кесу;

чокерлерді солқылдақ шыбықтардан, ағаштар мен сортименттерден алу және тіркеуін ағыту;

бұру кезінде арқанды беру және солқылдақ шыбықтардың, ағаштарды және сортименттерді іліп алу;

трельдеу және тиеу қондырғыларын монтаждау мен бөлшектеуге қатысу.

117. Білуге тиіс:

чокерлеу кезінде жұмыстарды орындау тәсілдері мен реттілігі;

сигнал беру жүйесі;

арқан мен блоктардың жүк көтерушілігі;

арқандарды, чокерлер мен ілмектерді тұтастыру тәсілдері;

шығырдың бағыттаушы блоктарын бекіту және орнын ауыстыру тәсілдері.

44-параграф. Экспорттық ағаш материалдарын тапсырушы, 3-разряд

118. Жұмыстар сипаттамасы:

тиелген экспорттық ағаш материалдарын шетел кемелерінің басқаруына тапсыру және орыс және шетел тілдерінде ілеспе құжаттарды ресімдеу;

қолданылатын мемлекеттік стандарттар мен техникалық шарттарға сәйкес домалақ, араланған және табақтық ағаш материалдарын, ағаштың жыныстарын, олардың белгіленуін және тип мөлшерлерін сыртқы түрі бойынша анықтау;

коносаменттік партияларды жиынтықтау және тиеу нұсқаулықтары мен ағаш материалдарын кемелерге тиеу жоспарына сәйкес теңіз және өзен кемелеріне және тиеу астындағы қою жерлеріне тиеу кезінде экспорттық ағаш материалдарды жиынтықтау және ерекшелік есепке алу;

тиеу тізімдемесінің дұрыстығын тексеру.

119. Білуге тиіс:

домалақ, араланған және табақтық ағаш материалдарының әр түрі сортименттеріне арналған арнайы ерекшелітерімен ағаштың жыныстары мен ағаш мүкістері;

ағаш материалдарының жіктелуі, мақсаты және маркалары;

әр түрлі мақсаттағы сортименттегі мүмкін ауытқулардың және шекті мөлшерлердің нормалары;

әр түрлі сортиментті ағаш материалдарына, оларды өлшеу, есептеу техникасы, маркалауға техникалық шарттар;

ағаш материалдарының көлемдерін анықтау және оларды пакеттеу тәсілдері;

әр түрлі сортиментті ағаш материалдарын теңіз және көл кемелеріне тиеу ережесі; мемлекеттік және шетел тілдерінде ілеспе құжаттаманың нысандары.

4–тарау. Ағаш дайындау өндірісінің жұмыстарға арналған разрядтар бойынша жұмысшы жалпы кәсіптерінің тарифтік-біліктілік сипаттамалары

1-параграф. Ағаш дайындайтын жабдықтарды жөндеу слесарі, 5-разряд

120. Жұмыс сипаттамасы:

орман шаруашылық, ағаш даярлау құралдарының агрегаттарын, түйіндерін, электр, гидрожабдықтарын, және қозғалтқыштарын, бақылау-өлшеу және арнайы аспаптарды, орман шаруашылық және ағаш даярлау жұмыстарына арналған машиналарды (трактор, ағаш даярлау машиналары, шығырлар, бұта кесу машиналары, салу құралдары мен крандарды) шабу машиналарын, қозғалмалы электростанцияларын, жол-құрылыс машиналарын, ағашты атыраулық топтастыру агрегаттарын, техникалық қызмет көрсетудің стационарлы және қозғалмалы құралдарын, әр түрлі маркалы бұта кесу құрылғыларын, тағы өзге де қолданылып жатқан машиналар мен жабдықтарды жөндеу, бөліктеу, сынау және оларға техникалық қызмет көрсету;

қолданылып жатқан аспаптарды, электромеханизмдер, станоктар, іріктеу құрылғыларын текелей өндіріс орындарында, орман шаруашылық жұмыстарын жүргізгенде, ағашты дайындағанда, ағызғанда жөндеу мен реттеу.

121. Білуге тиіс:

орман шаруашылық, ағаш дайындау, жол-құрылыс машиналары, қолданылып жатқан құралдар, бақылау-өлшеу және арнайы аспаптардың құрылымы мен құрастыру ерекшеліктерін;

қызмет көрсетіліп жатқан механизмдер, машиналар, жабдықтарды жөндеу және реттеу ережелерін;

ағаш дайындау машиналарын сынау әдістері мен тәртібін, олардың ақауларын табу мен түзету тәсілдерін;

сынау стендері мен диагностикалық жабдықтың құрылымын;

ағаш дайындау машиналары мен жабдықтарына жоспарлы техникалық қызмет көрсетулер мен ағымдағы жөндеуді өткізудің ережелерін.

2-параграф. Ағаш дайындайтын жабдықтарды жөндеу слесарі, 6-разряд

122. Жұмыс сипаттамасы:

орман шаруашылық, ағаш шабу құралдарының күрделі агрегаттарын, түйіндерін(трактор, ағаш даярлау машиналары, шығырлар, бұта кесу машиналары, салу құралдары мен крандарды), шабу машиналарын, техникалық қызмет көрсетудің стационарлы және қозғалмалы құралдарын, топтастыру агрегаттарын, әр түрлі маркалы бұта кесу құрылғыларын және өзге де ағаш дайындау жабдықтарын тікелей өндіріс орындарында, шаруашылық жұмыстарын жүргізгенде, ағаш дайындағанда, ағаш ағызғанда техникалық қызмет көрсету, жөндеу, бөлшектеу, құрастыру, реттеу, сынау;

ағаш дайындау машиналарын, жабдықтарды, тракторлар және топтау агрегаттарына техникалық қызмет көрсету, ұзақ сақтауға қою;

ағаш дайындау машиналарын және жабдықтарын полигондарда жөндеу, құрастыру, қалпына келтіру, реттеу, кешенді сынақтар өткізу, техникалық талаптар бойынша қолдануға тапсыру;

қолданылып жатқан машиналар агрегаттары мен түйіндерінің электржабдықтарының ақауларын анықтау, жөндеу және реттеу;

қабылдау-тапсыру құжатнамасын рәсімдеу.

123. Білуге тиіс:

ағаш дайындау машиналары, технологиялық, диагностикалық жабдықтардың құрылымы, құрастыру ерекшеліктері, кинематикалық және электрлік сызбалары;

ағаш дайындау машиналары мен жабдықтарының техникалық күйін бағалау әдістері, ескірген тетіктерін қайта қалпына келтіру және беріктендіру тәсілдері;

ағаш дайындау машиналары мен жабдықтарына диагностика өткізу, техникалық қызмет көрсету, жөндеудің әдістері, оларды ұзақ мерзімге сақтауға қою.

3-параграф. Ағаш дайындау өндірісі мен ағаш балқыту бақылаушысы

124. Жұмыс сипаттамасы:

күшіне енген мемлекеттік стандарттарға және техникалық шарттарға сәйкес дөңгелек, жарылған, жонылған, араланған ағаш материалдарының, солқылдақ шыбықтар, осмол, ағаштар, живицалар, баррас, қара май, технологиялық жоңқа, ағаш қалдықтары, көмір, қабық, мочал, ағаш көгін, кіші ағашхимиясы өнімдерінің пайдалану мақсатын, сапасын, түрлерін, өлшемдерін, санын, көлемін анықтау және оларды белгілеу;

ағаштар мен шыбықтардың орташа көлемін анықтау;

ағаш материалдары мен өзге өнімдерді қабылдау мен тапсыру тіркеу құжатнамасын жүргізу.

125. Білуге тиіс:

бағалау негіздері мен ағаш тауартану негіздері;

ағаш ақаулары мен тұқымы;

ағаш дайындау өндірісі мен ағаш балқыту өнімдеріне қойылатын қолданыстағы мемлекеттік стандарттар мен техникалық шарттары;

ағаш материалдарын және өзге өнімдерді тасымалдаудың негізгі шарттары;

шетелге шығарылатын және арнайы тапсырыс ағаш материалдарына қойылатын талаптар;

ағаш материалдары, ағаштар пен шыбықтардың көлемін анықтайтын бақылау-өлшеу аспаптары мен кестелерді қолдану ережелері.

Көмір, қабық, мочал, ағаш көгі, кіші ағашхимиясы өнімдерін қабылдау және тапсыруды орындағанда -3-разряд.

Ағаштар, шыбықтар, технологиялық жоңқа, осмол, живица, баррас, қара май, жарылған, жонылған, араланған ағаш материалдарын, ағаш қалдықтарын, дөңгелек ағаш өнімдерін қабылдау және тапсыруда; ағаш материалдарын көлікке салғанда, ағаш балқытуда іріктегенде, ағашты судан шығарғанда қабылдау және тапсыруда - 4-разряд.

Шыбық (қыркып кесу) өнімдерін қабылдағанда және тапсырғанда - 5-разряд.

4-параграф. Ағаш дайындау, ағаш балқыту, ағаш шырынын балқытудағы көмекші жұмысшы, 1-разряд

126. Жұмыс сипаттамасы:

сыпырғыш пен сыпыртқыларды жасау, мүк даялау;

маттарды өру;

шабу, сал байлайтын орынды қабықтардан, қиындылардан, қоқыстан, қардан тазарту;

қатарларды қардан тазалау;

дөңгелек ағаштарды, томарларды осмолға шапқанда, шпал аралағанда және өзге жұмыстардан қалған қалдықтардан тазарту;

қалдықтарды арнайы орынға жинау, үйіп, өртеу;

аммонитті мөлшерлеп орау үшін крафт қағазынан немесе қағаз қаптардан пакет жасау, аммонитті пакеттерге бөліп салу;

орманды таудан түсіру кезіндегі сигнал беру;

ағаш балқытуда әр түрлі күрделі емес, қосымша, дайындық жұмыстарына қатысу;

разряды жоғарырақ ағаш дайындау, ағаш балқыту, ағаш шырынын балқытудағы көмекші жұмысшының қадағалауымен өзге де ағаш дайындау, ағаш балқыту жұмыстарын жүргізу.

127. Білуге тиіс:

сыпыртқы, сыпырғыш жасаудың, мүк даярлаудың, ағаш балқытуда қосымша жұмыстарды атқарудың тәсілдері;

ағаш дайындау мен ағаш балқыту жұмыстарынан қалатын қалдықтарды тазартуды, қатарларды қардан тазартудың ережелерін;

аммонитті салуға арналған пакеттерді жасауға техникалық шарттары;
бұталарды кесу және нысаналарды кесу ережесі;
қолданылып жатқан құралдарды пайдалану ережелері.

5-параграф. Ағаш дайындау, ағаш балқыту, ағаш шырынын ағызудағы көмекші жұмысшы, 2-разряд

128. Жұмыс сипаттамасы:

сақтықпен қаралатын заттарды(сұйықтық, отқауіпті, улы және өзге де заттар), күлдей материалдарды(үгілетін цемент, ұсақталған әк, гипс, улыхимикаттар) арту, түсіру, салу, оларды арбада тасымалдау, шаналар мен жеткізіп салатын құрылғыларда тасымалдау;

каррожабдықтар мен ағаш қазықшаларды жасау мен жөндеу;

балқытуға арналған орман аумағына каррожабдықты тасымалдау, жұмыс аяқталғаннан соң оны әкету және сақтау орындарына жеткізу;

каррожабдықтарды дәнекерлеу;

сумайжылыту құрылғысына жанармай құю, су мен майды жылыту, қолданылып жатқан машиналарға маусымның суық кезеңінде жанармай құю, ағаш шабуда сумайжылыту жабдығын күту.

129. Білуге тиіс:

ерекше сақтықты қажет ететін жүктерді және күлдей материалдарды тиеу, салу, шығару, тасу тәсілдері;

жүкті қабылдағанда ілеспе құжаттарды рәсімдеу тәртібі;

жүктерді іріктеу тәртібі;

каррожабдығын жасау мен жөндеудің техникалық шарттары.

6-параграф. Ағашты шабу, тасу дайындығындағы тракторшы, 5-разряд

130. Жұмыс сипаттамасы:

қозғалтқыш қуаты 73,5 киловаттқа (100 ат күшіне) дейін тракторларды, тарту жабдықтарын және әр түрлі жүйенің топтау агрегаттарын басқару: ағаш шабуды дайындағанда, ағаш жару, ағаш тиеу пункттерінде, жоғары, орталық құралдарда жүктің барлық түрін(соның ішінде, арнайы және өзге үлкен емес жүктерді) тасымалдағанда, ағаш жару орындарынан ағашты шығарғанда; ағашты тиегенде және қатарлағанда; ағаш жару орындарын шабылған қалдықтардан, бұтақтар мен ағаш бастарынан тазартқанда; ағаш тасу жолдарын, ағаш тиеу орындарын тазартқанда; ағашты атыраулық топтауда және ағашты суға салғанда;

қозғалтқыш қуаты әр түрлі, қалдықтарды артудың механизацияланған құралдарымен жабдықталмаған, әр түрлі жүйе тракторлары негізіндегі қозғалмалы шабу және тасымалдау машиналарын басқару;

қолданылып жатқан машиналар, механизмдер, жабдықтарды реттеу, ақауларын анықтау және жою;

тракторларды, тарту жабдықтарын, шабу машиналарын, топтау агрегаттарына техникалық қызмет көрсету;

тракторларды, тартқыштарды, кесу машиналарын, жұту агрегаттарын, олардың тіркемелі және аспалы құрылғыларын жөндеудің барлық түрлеріне қатысу.

131. Білуге тиіс:

трактор, тарту жабдықтары, шабу машиналары, топтау агрегаттарының, олардың тіркеме және ілме жабдықтарының құрылымы мен құрылысы;

трактор, тарту жабдықтары, шабу машиналары, топтау агрегаттарының қозғалтқыш, электр, пневмо және гидрожабдықтарының құрылымы, жұмыс істеу принципі, реттеудің ережелері;

ағашты шабудың ең дұрыс тәсілдері;

томарларды тамырымен жұлуды;

ағаш шабуда жүктердің қозғалуы мен тасу ережелері;

отынның негізгі түрлері мен майлау материалдарының сорттары;

қолданылып жатқан ағаш дайындау машиналары, механизмдер, жабдықтардың ақауларын табу және жөндеу әдістері;

сигнал беру жүйесі;

шабу машиналарында пышақтарды орналастыру ережелері;

технологиялық жоңқаға техникалық шарттар мен мемлекеттік стандарттары.

Ағаш дайындағанда, осмол даярлау үшін томарларды жұлғанда қозғалтқыш күші 73,5 киловаттан (100 ат күшіне) асатын тракторды басқарғанда, ағаш, томарды бұталағанда, ағаш дайындау орнынан қоқыстарды шығарғанда кез келген қозғалтқыш күшті тракторды басқарғанда; кез келген қозғалтқыш күшті тракторлар негізінде құрылған, қалдықтарды салу механизациясы жабдықтары орнатылған қозғалмалы шабу машиналарын басқарғанда, шыбық пен ағаштарды бұталауға қатысқанда - 6-разряд.

7-параграф. Қорықшы, 3-разряд

132. Жұмыс сипаттамасы:

бекітіп берілген обходта, қорықта, аңшы шаруашылығында, өндірістік учаскелерде жабайы жануарлар мен орман егістіктерін браконьерлерден қорғау;

азық дайындау;

аңшылық етуге және балық аулауға құқық беретін құжаттарды тексеру, жайылымдардағы жабайы аң мен құстың жылжуын бақылау, қоректендіру алаңшықтарын, аншлағтарды тиісті күйде ұстау;

жабайы жануарларды есепке алу;

ағаш отынын дайындау, мал жаю, шөп шабу және орманды пайдаланудың өзге де жанама түрлеріне құқық беретін құжаттарды тексеру;

белгіленген ережелердің орындалуын бақылау;

ормандағы өрт сөндіру жұмыстарына қатысу;

ағаш кесуге, шөп шабуға, мал жаюға және орманды пайдаланудың өзге де түрлеріне арналған жерлерді бөлу, орман өсіруді жоспарлау жүргізу кезде жерде шекаралар, меже белгілерін, кварталдық тоғай жолдарын, визирлерді және өзге де белгілеу;

ағаш кесетін жерлерді бөлу және таксациялау, ағаш кесілетін жерлерді, дайындалған ағаш материалдарын, орман егістіктерін, сөл балқыту жерлерін, орындалған орман жұмыстарын куәландыру;

тіркелген обходы, қорығы, аңшылық шаруашылығы, өндірістік учаскесі шегінде аңшыларды тіркеу;

аңшылық етудің ережелері мен мерзімдерін және орман тәртібін бұзғандарға қатысты хаттама әзірлеу;

орманды заңсыз шабу, мал жаю және орманды пайдаланудың өзге де заңсыз түрлерін доғарту жөніндегі шараларды қолдану;

көпірлердің, өрт бақылау мұнарасын, телефон желісін, шектегіш белгілерін, орман өсіру жоспарланған және орман шаруашылығы белгілерін дұрыс күйде ұстау;

обходта зиянды жәндіктердің ошақтары, ағаштардың ауруы, ағаштардың жел мен дауылдан құлауы, сүрек діңнің кебуі және орман шаруашылығына зиян келтіру мүмкін өзге де құбылыстар анықталғаны жөнінде орман мекемесіне дер кезінде хабарлау.

133. Білуге тиіс:

басқаруға берілген обходының, қорығының, орман шаруашылығының, өндірістік учаскенің шекаралары;

аңшылық ету ережелер, орманды дұрыс пайдалану және орман шаруашылығын жүргізу жөніндегі нұсқаулықтар, бұйрықтар, өкімдер;

орман егу және оман отырғызу, орман өсімдіктерін күту, орман тұқымдарын және ормандық тұқым материалдарын дайындау жөніндегі жұмыстардың ұйымдастырылуы және технологиясы;

ормандағы өрт қауіпсіздігі ережелерін және өрт сөндірудің практикалық әдістері;

аңшылық ету кезіндегі қауіпсіздік және еңбекті қорғау ережелері;

орман шаруашылығындағы агротехника мен жұмыстар технологиясы.

8-параграф. Қорықшы, 4-разряд

134. Жұмыс сипаттамасы:

бекітіліп берген обходында, қорығында, аңшы шаруашылығында, өндірістік учаскелерінде жабайы жануарлар мен орман егістіктерін браконьерлерден қорғау;

азық дайындау;

фенологиялық күнделікке жазулар енгізу;

аңшылық етуге және балық аулауға құқық беретін құжаттарды тексеру, ормандағы жабайы аң мен құстың жылжуын бақылау, қоректендіру алаңшықтарын, аншлагтарды тиісті күйде ұстау;

жабайы жануарларды есепке алу;

ағаш отынын дайындау, мал жаю, шөп шабу және орманды пайдаланудың өзге де жанама түрлеріне құқық беретін құжаттарды тексеру, белгіленген ережелердің орындалуын бақылау;

ормандағы өрт сөндіру жұмыстарына қатысу;

орман шаруашылығы мен орман өсімдіктерімен жұмыс жүргізу;

ағаш кесуге, шөп шабуға, мал жаюға және орманды пайдаланудың өзге де түрлеріне арналған жерлерді бөлу, орман өсіруді жоспарлау жүргізу кезде жерде шекаралар, меже белгілерін, кварталдық тоғай жолдарын, визирлерді;

ағаш кесетін жерлерді бөлу және таксациялау, ағаш кесілетін жерлерді, дайындалған ағаш материалдарын, орман егістіктерін, сөл балқыту жерлерін, орындалған орман жұмыстарын куәландыру;

бекітілген обходы, қорығы, аңшылық шаруашылығы, өндірістік учаскесі шегінде аңшыларды тіркеу;

аңшылар мен жергілікті халық арасында аңшылық жөніндегі заңдар, орманды қорғау мәселелері бойынша түсіндіру жұмысын жүргізу;

орманды заңсыз шабу, мал жаю және орманды пайдаланудың өзге де заңсыз түрлерін доғарту жөнінде шаралар қолдану;

көпірлердің, өрт бақылау мұнарасын, телефон желісін, шектегіш белгілерін, орман өсіру жоспарланған және орман шаруашылығы белгілерін дұрыс күйде ұстау;

обходта зиянды жәндіктердің ошақтары, ағаштардың ауруы, ағаштардың жел мен дауылдан құлауы, сүрек діңнің кебуі және орман шаруашылығына зиян келтіру мүмкін өзге де құбылыстар анықталғаны жөнінде орман мекемесіне дер кезінде хабарлау.

135. Білуге тиіс:

өсімдіктер мен жануарлардың төлдеуін қорғау және оларды пайдалану саласындағы нормативтік құқықтық актілері;

тапсырылған обходының, қорығының, орман шаруашылығының, өндірістік учаскенің шекаралары;

аңшылық ету ережелері, дұрыс орман пайдалану және аңшылық шаруашылығын жүргізу жөніндегі нұсқаулықтар, бұйрықтар, өкімдер және өзге де материалдар;

орман егу және орман отырғызу, орман өсімдіктерін күту, орман тұқымдарын және ормандық тұқым материалдарын дайындау жөніндегі жұмыстардың ұйымдастырылуын және технологиясы;

ормандағы өрт қауіпсіздігі ережелерін және өрт сөндірудің практикалық әдістері;

орман заңдарын, аңшылық ету ережелерін бұзу үшін жауапкершіліктің нормалары;

аңшы ит қосу және итпен қуу ережелері;
аңшылық ету кезіндегі қауіпсіздік және еңбекті қорғау ережелері;
орман шаруашылық агротехникасы мен жұмыстар технологиясы.

9-параграф. Қорықшы, 5-разряд

136. Жұмыс сипаттамасы:

бекітілген обходында, қорығында, аңшы шаруашылығында, өндірістік учаскелерінде жабайы жануарлар мен орман егістіктерін браконьерлерден қорғау;
азық дайындау;

бүкіл биотехникалық іс-шаралар кешенін жүргізу;
фенологиялық күнделікте күнделікті жазба жүргізу;

аңшылық етуге және балық аулауға құқық беретін құжаттарды тексеру, ормандағы жабайы аң мен құстың жылжуын бақылау, қоректендіру алаңшықтарын, аншлагтарды тиісті күйде ұстау;

жабайы жануарларды есепке алу;

ағаш отынын дайындау, мал жаю, шөп шабу және орманды пайдаланудың өзге де жанама түрлеріне құқық беретін құжаттарды тексеру;

белгіленген ережелердің орындалуын бақылау;

ормандағы өрт сөндіру жұмыстарына қатысу мен басшылық ету;

орман шаруашылығы мен орман өсімдіктерімен жұмыс жүргізу;

ағаш кесуге, шөп шабуға, мал жаюға және орманды пайдаланудың өзге де түрлеріне арналған жерлерді бөлу, орман өсіруді жоспарлау жүргізу кезде жерде шекаралар, меже белгілерін, кварталдық тоғай жолдарын, визирлерді белгілеу;

ағаш кесу жерлерін бөлу және таксациялау, ағаш кесілетін жерлерді, дайындалған ағаш материалдарын, орман егістіктерін, сөл балқыту жерлерін, орындалған орман жұмыстарын куәландыру;

тіркелген обходы, қорығы, аңшылық шаруашылығы, өндірістік учаскесі шегінде аңшыларды тіркеу;

аң аулау ережелері мен мерзімдерін бұзушыларға және орман тәртібін бұзушыларға хаттамалар жасау;

аңшылар мен жергілікті халық арасында аңшылық жөніндегі заңдар, орманды қорғау мәселелері бойынша түсіндіру жұмысын жүргізу;

орманды заңсыз кесуді, мал жаюды және өзге де заңсыз орман пайдалануды тоқтатуға шаралар қабылдау;

көпірлердің, өрт мұнараларының, телефон желісінің, шектеу, орман орналастыру және орман шаруашылығы белгілерінің сақталуын қамтамасыз ету;

орман шаруашылығына залал келтіруі мүмкін зиянды жәндіктердің, орман ауруларының, жел құлатқан, дауыл құлатқан, сүректіңдердің кебуі мен өзге де

құбылыстардың ошақтарын аралауда байқалғаны туралы орманшылықты аралап тексерудің санитарлық жай-күйін бақылау және дер кезінде хабарлау.

137. Білуге тиіс:

өсімдіктер мен жануарлардың төлдеуін қорғау және оларды пайдалану саласындағы нормативтік құқықтық актілері;

тапсырылған обходының, қорығының, орман шаруашылығының, өндірістік учаскенің шекаралары;

аңшылық ету ережелері;

орманды пайдалануды және аңшылық шаруашылықты дұрыс жүргізу жөніндегі нұсқаулықтар, бұйрықтар, өкімдер;

орман егу және орман отырғызу, орман өсімдіктерін күту, орман тұқымдарын және ормандық тұқым материалдарын дайындау жөніндегі жұмыстардың ұйымдастырылуы және технологиясы;

тұқымдарды, тамақ өнімдерін, дәрілік өсімдіктерді және техникалық шикізатты, ағаш көктерін дайындауға арналған техникалық шарттар мен мемлекеттік стандарттар;

ормандағы өрт қауіпсіздігі ережелері және өрт сөндірудің практикалық әдістері;

орман заңдары, аңшылық ету ережелері бұзу үшін жауапкершіліктің нормалары;

аңшы ит қосу және итпен қуу, аңшылық ету кезіндегі қауіпсіздік және еңбекті қорғау ережелері;

орман шаруашылық агротехникасы мен жұмыстар технологиясы.

10-параграф. Машинист-краншы

138. Жұмыс сипаттамасы:

жүк машиналарын немесе барлық типті крандарды, тракторларға монтаждалған әр түрлі жүйелердің өзі жүретін жүктеу машиналарын тасығанда, ағаш тасу көліктеріне салғанда, ағаш тасу көліктерінен ағаш материалдарын, ағашхимия өнімдерін, осмол, томарларды түсіргенде басқару, ағаш дайындау технологиялық үрдісіне қатысу, ағашты қоймада қатарлап үю;

жүккөтеретін механизмдер мен жүк тиейтін құрылғыларды реттеу;

арқан, блок, чокер, жүккөтеру механизмдерінің және құрылғыларының беріктігін тексеру;

қолданылып жатқан механизмдер мен машиналарға техникалық қызмет көрсетулер мен жөндеу жұмыстарының барлық түріне қатысу;

қызмет көрсетіліп жатқан механизмдер, машиналар, құрылғылардың ақауларын табу және жөндеу.

139. Білуге тиіс:

жүктеу машиналары, крандардың барлық түрлері, әр түрлі жүйенің өзі жүретін жүк тиейтін машиналарының құрылымын, құрылысының ерекшеліктерін, қолдану ережелерін, пайдалану мақсаты мен жұмыс істеу принципін;

қолданған кезде машиналар мен механизмдердің сорғылары мен қақпақтарын реттеу тәсілдерін;

ағашты тасу, салу, қатарлап жинаудың тәсілдерін;

арқандарды қолданудың техникалық шарттарын;

крандар мен арқандарды басқару сызбасы мен шектік жүктемесін;

автомашина, тіркеу жабдығы, вагон, платформаларды жүктеу ережелерін;

қызмет көрсетіліп жатқан машиналар мен механизмдердің ақауларының шығу себептері мен оларды жөндеудің тәсілдерін.

Жүк көтеру шегі 2 тоннаға дейін жүк машиналары мен крандардың барлық түрін басқару - 4-разряд.

Жүк көтеру шегі 2-ден 5 тоннаға дейін жүк машиналары мен крандардың барлық түрін;

жүк көтеру шегі 5-тен 25 тоннаға дейін тұрақты мұнара және козловой крандарды басқарғанда, ағаш жүгін және өзге де жүкті иілгіш арқан көмегімен қатарға қойғанда, салып, тасығанда - 5-разряд.

Әр түрлі жүйенің тракторларға монтаждalған, өзі жүретін жүк тиеу машиналарын, жүк көтеру шегі 5-тен 7 тоннаға дейін барлық жүк машиналары мен крандарын;

әр түрлі жүк ұстағыш құралдар орнатылған, жүк көтеру шегі 25 тоннадан асатын тұрақты мұнара және козловой крандарды басқарғанда;

ағаш және ұқсас жүктерді тиеу, түсіру, қатарлап жинау, тасу жұмыстарын орындағанда;

ағаш жүгін тасып, салып, түсіріп, қатарлағанда грейферлі, жүк көтеру шегі 5тоннаға дейін тұрақты мұнара және козловой крандарды басқарғанда;

барлық жұмыстарды орындағанда жүк көтеру шегі 10 тоннадан асатын кабелді крандарды басқарғанда - 6-разряд.

Ағаш және ұқсас жүктерді тиеу, түсіру, қатарлап жинау, тасу жұмыстарын орындағанда әр түрлі жүйенің тракторларға монтаждalған, өзі жүретін жүк тиеу машиналарын, жүк көтеру шегі 7 тоннадан асатын жүк машиналары мен крандарын, грейферлі, жүк көтеру шегі 5 тоннадан асатын тұрақты мұнара және козловой крандарды басқарғанда -7-разряд.

11-параграф. Орманшы, 2-разряд

140. Жұмыс сипаттамасы:

орман дақылдарын отырғызу, плантациялар, қорықтар отырғыза бастау жөніндегі дайындық және қосалқы жұмыстары;

машина арқылы отырғызылған екпе көшеттерді қолмен жөндеу, көшеттердің дұрыс егілуін бақылау, қорықтардағы егістіктерді қолмен суару;
қазып алынған екпе көшеттерді іріктеу және уақытша отырғызу;
дайын шіліктен, өзге де материалдардан шарбақтар, механикалық қоршаулар жасау;
қорықтар мен плантацияларды қоршау, құрғату (суармалау) желілер үстінен өтпе жолдар мен көпірлер жасап орнату;
орманды қорғау жұмыстарын жүргізу кезінде дайындық жұмыстары;
орман кесетін жерді тазарту, қарағайдың қылқанын дайындау, сұрыптау, тазарту және буып – түйю;
тін мен шел қабықтан, мочалодан шикізат дайындау, шетперден сыпырғылар, бұйымдар жасау.

141. Білуге тиіс:

орман дақылдарын өндіру әдістері мен тәсілдері;
ормантану негіздері;
ағаш шебері және балташы жұмыстарының негіздері;
көшеттерді отырғызу агротехникасы;
егіс материалдарын дайындаудың ережелері мен әдістері;
ағаш және бұта тұқымды көшеттердің стандарттарын, отырғызу сапасына қойылатын талаптар;
егіс материалын көму ережелері;
ағаш кесілген жерлерді тазарту ережелері;
қарағай қылқанын дайындаудың әдістері мен стандарттары;
шикізатты дайындау ережелері;
шетперден бұйымдар жасау технологиясы;
жұмыстарды атқарудың озық әдістері мен қауіпсіздік және еңбекті қорғау ережелері;
;
аспаптар мен оларды қолдану ережелері.

12-параграф. Орманшы 3-разряд

142. Жұмыс сипаттамасы:

атты және қол аспаптарын, құралдарымен қажетті материалды тексеру және дайындау;
орман егестерін, қорықтар, плантациялар егуге топырақ дайындау;
орман дақылдарын, екпе көшеттерді, тікпе көшеттерді қолмен және салт атпен күту;
егістік материалды дайындау;
ағаш және бұта тұқымдарын жинау, өңдеу және егуге дайындау;
екпе және тікпе көшеттерді қазып алу, сұрыптау, тиеу және түсіру;
егістік және көшет материалдан қысқы уақытта сақтауға дайындау;

табиғи жағуарына көмектесу (топырақ бетіндегі қыртысты алу және топырақты қопсыту);

өрттің алдын алу жұмыстарын өткізу кезінде топырақты минерализациялау;
ұшақтарға улы химикаттарды тиеу;

зиянды жәндіктермен және орман ауруларымен жүргізілетін күрес нәтижелерінің есебін жүргізу;

этномофаунаның қоныстығының тығыздығын тексеру үшін топырақты зерттеу (тұзақ шұқырларды қазып алу), қоршағыш және тұзақ арықтарын орнату, ағаштарға желім шығыршықтарын салу, ұядағы жұмыртқаларды мұнайлау, тұзақ ағаштарды тізу;

ағаштың қабықтарын, өрт сөндірушілер балтасының саптарын дайындау, себеттер тоқу;

бұталар мен өсіп тұрған ағаштардан қолмен тұқым жинау;

өсіп тұрған қылқан жапырақты ағаштардан бүршіктер жинау;

кесілген ағаштардың жемістері бар бұтақтарын дайындау;

калқа астында дайындалған бұтақтарды кептіру, бұтақтардан жемісті сілкіп түсіру немесе сындырып алу, тұқымдарды желдетіп алу, елеп алу, кептіру және ыдыстарға салу, сақтайын жерге тасымалдау;

қылқан жапырақты ағаштардың бүршіктерін кептіргіш камераларға себу;

кептіргіш камералардың пешін жағу;

аралары ашылған бүршіктерді камерадан түсіру, тұқымдарды ыдыстарға салу, тұқымды сақтауға тапсыру;

сөрелердегі сақтауға қойылған тұқымдарды қопсытып отыру;

бүршік кептіретін және тұқым сақтауға арналған қоймаларды жинау, оларды әктеу және зарарсыздандыру.

143. Білуге тиіс:

топырақтану негіздерін (топырақтың механикалық құрамын, құрылымын, топырақтың негізгі қасиеттерін), ормантану, орман, тұқым ісінің, ормандық тауартанудың, орманды қорғау жұмыстарының негіздері;

топырақ өңдеудің және орман дақылдарын, екпе және тікпе көшеттерді, ағаш түрлерін күту агротехникасы;

тұқымдардың пісу және оларды жинау уақыты;

бүршіктерді өңдеу тәртібі, дайындау агротехникасы;

тұқымдарды сақтау мен сорттау ережелері және көшет материалдарға, жемістерге, бүршіктерге, емен жаңғақтарға, тұқымдарға арналған стандарттар;

бүршіктерді кептірудің температуралық режимі;

ағаш материалдарының техникалық шарттары мен стандарттары;

орман жұмыстарын орындау, аттарды күту ережелерін, түрлі құралдары, аспаптарды және құрылғыларды пайдалануды;

жұмыстарды атқару барысындағы қауіпсіздік және еңбекті қорғау ережелері.

13-параграф. Орманшы, 4-разряд

144. Жұмыс сипаттамасы:

тіркегіш құралдары, аспаптарды және құрылғыларды тексеру және жұмысқа әзірлеу, оларды жұмыс ауысымы бойы күту, егістік және көшет материалдарын дайындау; екпе және тікпе көшеттерді, қалемшелерді отырғызу, тұқым егу; орман дақылдарын, екпе және тікпе көшеттерді механикалық құралдар арқылы күту ;

минералдық тыңайтқыштарды енгізу, ағаштардың ұшар жолын салу және қалыптастыру, егу үшін материал дайындау;

улы химикаттарды қолдана отырып орман қорғау жұмыстары: улы химикаттарды топыраққа енгізу, ерітінділер, эмульсиялар, уланған қармақ дайындау;

екпе көшеттерді, көшеттерді, ағаш тұқымдарының табиғи жас шыбықтарын, шөпті өсімдіктерді бүрку;

жерді жырту арқылы екпе көшеттерді алу, топырақты минерализациялау, табиғи жаңартылуына қолдау жасау және ат жегілетін соқалар мен механизмдердің қолданылумен жүргізілетін өзге де жұмыстар;

ағаш кесетін жерлерді белгілеп бөлу және орманды жоспарлау жұмыстарын атқару, оның ішінде моторланған аспаптарды қолдану арқылы сынама алаңшықтардың салынуын бастау, ағаштарды есептеу, тұқым шаруашылықтарын өлшеу, визирлерді, кварталдық орман жолдарын және шекара сызықтарын қазу, тазалау және өлшеу, сәнді ағаштарды шабу жөніндегі жұмыстар кешені;

топырақ пен орман паталогияларына қатысты зерттеулер жүргізу үшін шұңқырлар дайындау.

145. Білуге тиіс:

ормантанудың, орман жоспарлаудың, топырақтанудың, орман жаңғыртудың, орман қорғаудың, орманды пайдаланудың және орман тауартанудың негіздері;

топырақты өңдеудің, екпе және тікпе көшеттерді, қалемшелерді отырғызудың, тұқым егудің, егістіктерді және отырғызылған көшеттерді күту агротехникасы;

алқаағаштарды қалыптастыру тәсілдері мен әдістері;

ағаштың, зиянкестердің ақаулары және орман аурулары;

тіркегіш және аспалы трактор және ат күшімен жүретін машиналар мен құрылғылардың, моторлы аспаптардың құрылымын және қолдану ережелері;

жұмыстарды атқару барысындағы қауіпсіздік және еңбекті қорғау ережелері.

14-параграф. Орманшы, 5-разряд

146. Жұмыс сипаттамасы:

ағаш отырғызатын машиналарды, ат күшімен жүретін және қол аспаптары мен құрылғыларды дайындау, жұмыс ауысымы бойы оларды техникалық күту;

жабық тамыр жүйелі көшет материалдарын өсіру жөніндегі жұмыстар кешені, екпе тікпе көшеттерін механиканы қолданып отырғызу;

калемшелерді ұластыру, жеміс ағаш және ағаш мектептері мен плантациялардағы көзбақтау;

қорықтарды жаңбырлату қондырғылары, мотопомпалар арқылы суару;

қол сөмкелік, ат және тракторлық бүріккіштердің, генераторлық қондырғылардың көмегімен орман қорғау жұмыстарының кешені;

орман өртін мотопомпалар, тракторлы, атты және қол бүріккіштердің көмегімен өшіру;

орман шабу орындарын және орман жоспарлау жерлерін бөлу жөніндегі жұмыстар кешені.

147. Білуге тиіс:

ормантану, орман жаңғырту, орман жоспарлау, топырақтану, орман қорғау, орманды пайдалану және орман тауартану негіздері;

көшет материалдарын, оның ішінде тамыры жабық жүйелі көшеттерді өсірудің әдістері, тәсілдері, технологиясы;

субстраттар дайындау әдістері, қылқан жапырақты және жапырақты ағаштар тұқымдарын ұластыру әдістері мен техникасы;

ұлы химикаттардың сипаттамасын, ұлы химикаттардың ерітінділерін, эмульсияларын дайындау ережелері, орманды қорғау жұмыстарын өткізудің технологиясы және химиялық күрестің нәтижелерін есепке алу әдістері;

ормандағы өртпен күресу әдістері мен тәсілдері;

ағаш кесуді жүргізудің технологиясы;

орманды күту әдістері;

сүректің ақауларын, орман зиянкестерін және орман ауруларын анықтау әдістері;

орман отырғызуға, аурулардан және этномозиянкестерден қорғауға арналған тіркегіш және аспалы тракторлі машиналар мен құрылғыларды, тоғын – механикаландырылған тізбектердің құрылымы, оларды қолдану және техникалық қызмет көрсету ережелері;

жұмыстарды атқару барысындағы қауіпсіздік және еңбекті қорғау ережелері.

15-параграф. Орманшы, 6-разряд

148. Жұмыс сипаттамасы:

жұмыстар атқаруға қажетті моторлы құралдарды, аспаптарды және құрылғыларды дайындау, жұмыс ауысымы барысында оларды шамамен жөндеу және күту;

жас бұталарды механикаландырылған аспаптар арқылы күту;

моторлы қол аспаптарын қолданып, орманда жеміс – жидек көшеттерін отырғызғанда шұңқырлар дайындау, орман дақылдарын өсіру және оларды арасы қашық өлшегіш материалмен отырғызу;

жарылыс арқылы өртке қарсы орлар жасағанда аммонал заряды астына шпурлар бұрғылау;

қажетсіз өсімдікпен, этномозиянкестермен және орман аурулармен күресу мақсатында моторлы қол аспаптарын қолданып орман учаскелерін, орман дақылдарын, қорықтарды химиялық заттармен өңдеу.

149. Білуге тиіс:

орман өсірушілікті, орман қалпына келтіруді, топырақтануды, орман шаруашылық жұмыстарының механизмі;

бензопи қозғалтқышы базасында моторланған құралдардың, аэрозольдік генераторлардың құрылғысы, техникалық пайдалану және қызмет көрсету ережесі;

агротехниканың негізгі талаптары және өндіріс технологиясы;

орман шаруашылығының, орман мәдениетінің, орман қорғаудың және өзге де орман шаруашылығында орындалатын жұмыстардың үздік әдістері;

улы химикаттар эмульсиясын, ерітінділерді дайындау ережесі;

химиялық күрес нәтижелері әдістерінің есебі;

ыстықтай майлайтын материалдардан шығыс нормалары, оларды үнемдеу бойынша шаралары;

көрсетілген тетіктерді пайдалану және жанар-жағар май материалдарымен, химикаттармен және жарылғыш материалдармен жұмыс істеу кезінде еңбек қауіпсіздік және еңбекті қорғау, өндірістік санитария және өртке қарсы қорғау ережелері.

16-параграф. Парашютшы (десантшы) – өрт сөндіруші, 6-разряд

150. Жұмыс сипаттамасы:

қол аспаптары мен өрт сөндіру техникалық құралдар(өрт сөндіргіш, мотопомпа, бензинмоторлы ара, жарылғыш зат, антипирен, химикаттар) көмегімен орман өртін сөндіру;

өрт сөндірушіге бекітілген парашют, түсіру құрылғысы, парашют-десанттық, жорықтық керек-жарақтар, өрт сөндірудің техникалық құралдарының жұмысқа даярлығын, жөнделуін, сақтығын қамтамасыз ету;

орман өртін сөндіруге даяр емес алаңдарға парашютпен секіру, ұшақ пен тікұшақтан түсіру құрылғылар көмегімен түсу;

көршілес авиаөртсөндіру топтарымен, ұшақ(тікұшақ) экипажымен, авиабөлімшемен радиобайланысты қамтамасыз ету;

физикалық, теориялық, іс жүзіндегі дайындықты жетілдіру, парашютпен үйрету және тәжірибе мақсатында секіру, түсіру құрылғыларын пайдаланып түсу;

өрттің шығу деңгейі жоғары уақытта орман өрті орын алмағанда және маусымаралық кезеңдерде – авиабөлімшеде кезекшілікте болу, шаруашылық-құрылыс жұмыстарын жүргізу, парашют-десанттық және жорықтық керек-жарақтарды, өрт сөндірудің техникалық жабдықтарын жөндеу;

өртке қарсы іс-шараларға, орман өрттерінің шығу себептерін анықтауға, өрттің шығуына кінәлілерді табуға қатысу.

151. Білуге тиіс:

қол құралдары, өрт сөндірудің техникалық аспаптары мен жару жұмыстарын қолданып орман өртін сөндірудің әдістері мен тәсілдері;

өрт сөндіруші авиа өрт сөндіру топ парашютшісінің (десантшысының) жұмысын регламенттейтін нұсқаулар мен нұсқаулықтар;

материалдық бөлім, парашюттерді, түсіру құрылғыларын, өрт сөндірудің техникалық құралдарын пайдалану, сақтау және жөндеу ережесі және олармен жұмыс істеу кезіндегі қауіпсіздік және еңбекті қорғау ережелері;

авиа бөлімшеде қолданылатын жүк парашюттерін салу және монтаждау ережесі;

авиа орман қорғау жұмыстарын ұйымдастыру және технологиясы.

152. Техникалық және кәсіптік (арнайы орта, кәсіптік орта) білім талап етіледі.

Орман өртін сөндіргенде, шаруашылық-құрылыс тағы өзге жұмыстарда жедел топтың жұмысшылары мен жұмылдырылған жұмысшыларды басқарғанда, олардың техникалық қауіпсіздік ережелерін бұзбауын қадағалауды жүзеге асырғанда, орман өртін сөндіруде жаңа техника мен технологияларды енгізу жұмыстарын ұйымдастырғанда - 7-разряд.

Ескертпе:

орман өрттерінің орталықтарына түскенде тікұшақтан түсіру құралдарын қолданған өрт сөндірушілер "Десантшы-өрт сөндіруші" деп аталады.

5–тарау. Ағаштың шырынын балқыту жұмыстарына арналған разрядтар бойынша жұмысшы кәсіптерінің тарифтік-біліктілік сипаттамалары

1-параграф. Ағаш жұмыстарын жарушы, 4-разряд

153. Жұмыстар сипаттамасы:

жаруды оттық және электрлік тәсілдерімен түбірлі осмолды дайындау;

жарылғыш материалдарды шығыс қоймасынан алу және жұмыс орындарына жеткізу;

түбірлердің тамырымен жұлып алу кезінде қажетті әскери патрондарды даярлау және өндірулерді дайындау;

шпурлардың мөлшерін және орналасуын, олардың тереңдіктерін және бағытын тексеру;

зарядтардың қажетті мөлшерін және жарылғыш заттардың қолдануға, түбірлердің тамырымен жұлып алу кезінде шпурларды зарядтауға жарамдылығын анықтау;
қауіпсіз аймақ шекараларын және посттарды қою жерлерін анықтау;
жарылу желісін анықтау және оның ақаусыздығы мен кедергісін тексеру;
сигналдарды беру;
забойды қарау және жарылмаған зарядтарды жою;
ірі түбірлерді сыртқы зарядтармен ұсату;
жарамсыз жарылғыш заттарды жою және жою;
жарылғыш материалдардың шығынын есептеу және қалдықтарын қоймаға тапсыру.

154. Білуге тиіс:

жарғыш машиналардың және электр өлшеу аспаптарының құрылысы және жұмыс істеу қағидасы;

шпурларды зарядтау және жару тәртібі;

қауіпсіздік ережелері және жарылыс жұмыстарын жүргізу тәсілдері;

жарылғыш заттар мен жару құралдарының қасиеттері;

жарылғыш заттарды шығындау нормалары және байқау тәсілдері;

жаратын жұмыстарды жүргізудің негізгі әдістері;

электржару кезінде қосу схемалары;

жарылғыш материалдардың сақтау, есептеу және тасу ережелері;

болмаған зарядтарды жою ережелері және тәсілдері;

жаратын жұмыстарды дайындау және жүргізу реттілігі;

жарылғыш материалдарды алу және тасу ережелері;

геологиялық және техникалық жағдайларға байланысты шпурларды бұрғылау тәсілдері және орналастырулары.

2-параграф. Ағаш жұмыстарындағы жарушы, 5-разряд

155. Жұмыстар сипаттамасы:

электр беру желілері мен гидротехникалық құрылыстар маңында, ойпаттарда және қиылысқан жерлерде, тау-кен жағдайларында жолдар мен соқпақтар салу кезінде отты және электрлік жару тәсілдерімен пневматикалық шайыр дайындау;

орманды құлату, қатып қалған ағашты мұздан шабу, табиғи апаттардың: дауыл, су тасқыны, орман өрттерінің және өзге де салдарын жою жөніндегі жұмыстарды орындау кезінде орман отында кептелістерді жою;

"контурлық" жару әдісімен жару жұмыстарын орындау;

жарылыстардың саны мен мөлшерін тіркеу бойынша қондырғыларға қызмет көрсету;

сейсмикалық қауіпті аймақты анықтау;

жарылыс жұмыстарын техникалық басқару құқықтары болған кезде жару жұмыстарын басқару.

156. Білуге тиіс:

электр беру желілері мен гидротехникалық құрылыстарға жақын жерде, арқандар мен тау жағдайларында, қатып қалған сүректі мұздан тескен кезде жарылыс жұмыстарын қауіпсіз жүргізу ерекшеліктері мен ережелері табиғи апаттардың салдарын жою жөніндегі жұмыстарды орындау кезінде орман балқымасындағы кептелістерді жою;

жарылыс жұмыстарға арналған зарядтардың массасын есептеу әдістері.

3-параграф. Ағаш көмір күйдіруші, 2-разряд

157. Жұмыстар сипаттамасы:

үймелерде ағаш көмірді күйдіру;

тоқты дайындау;

төсем, қақпақтар мен тосқауылдар құрылғысы;

үймеге ағаш тасу;

ағаш төсеу, от жағу;

қақпаны бөлшектеумен түзетумен үймені толтыру;

отты сөндіру;

үймені бұзу;

көмірдің ірі кесектерін стандартты мөлшерлі кесектерге ұсату;

сусымалы көміржі, қалдықтарды, қоқымды, қабықты жинау;

тарсылда көмір қоқысын себу;

көмір күйдіру пештерінде күйікті қаққылау;

пештің түбігн тазалау;

бірнеше сөндіргіштерден көмірмен технологиялық вагондарды арнайы алаңға аудару.

158. Білуге тиіс:

көмірді салу ережесіжәне күйдіру процесі;

тарсылдың әрекет ету қағидасы;

жұмыстарды орындау кезінде қолданылатын құрал мен құрылғылар және оларды пайдалану ережесі;

ағаш көмірге техникалық шарттар.

4-параграф. Ағаш көмір күйдіруші, 3-разряд

159. Жұмыстар сипаттамасы:

анағұрлым жоғары білікті ағаш көмір күйдірушісінің басшылығымен көмір күйдіру пештерінде ағаш көмір күйдіру;

пешті жағу және өшіру;
көмір күйдіру пештерінде ағаш көмір алғаннан кейін оны сөндіру;
пештің оттықтарын көсеу;
ағаш көмірді қолмен фракцияларға сорттау;
көмір күйдіру пештеріне қызмет көрсету;
қызмет көрсететін пештерді, қолданылатын құрал мен аспаптарды ақаусыз күйде ұстау;

көмірді орау және тасу;
көміртегінің, күлділіктің, көмірдің дымқылдығын бақылау.

160. Білуге тиіс:

көмір күйдіру пештерінің жұмыс істеу қағидасы және оларды пайдалану ережесі;
пеште көмір күйдіру процесі;
сөндіргіштер мен өзге қызмет көрсететін жабдықтың құрылысы;
ыстық көмірді сөндіру және сөндіргіштерді герметизациялау тәсілдері;
көмірге қойылатын талаптар.

5-параграф. Ағаш көмір күйдіруші, 4-разряд

161. Жұмыстар сипаттамасы:

шикізат қабылдау;

көмір күйдіру пештерінде ағаш пен ағаш тамырларынан көмір, сондай-ақ қандыағаш, тал және қайын тектес бұтадан шикі – көмір күйдіру процесін жүргізу және дайындау;

ағаш көмірді, шикі- көмірді сорттайтын агрегатта фракцияларға сорттау;

сапасын бақылауға арналған сынамаларды сұрыптау;

нәтижелері бойынша және көзбен қараумен көміртегінің, күлділіктің, көмірдің дымқылдығын бақылау;

көмір күйдіру пештерінің жұмыс режимін реттеу, олардың ақаусыздығын қадағалау және ағымдағы жөндеу жүргізу;

ағаш көмірді орау, маркалау және тасу.

162. Білуге тиіс:

көмір күйдіру пештерінің және сорттайтын агрегаттың құрылысы;

пешті көмір күйдіру процесі;

ағаш көмірдің физикалық –химиялық қасиеттері және оның сапасына қойылатын талаптар;

сынамалар алу әдістері;

ағаш көмірді маркалау ережесі.

6-параграф. Ағаш химиялық қондырғының аппаратшысы, 3-разряд

163. Жұмыстар сипаттамасы:

ағаш химиялық қондырғының анағұрлым жоғары білікті аппаратшының басшылығымен осмолды, берестті, технологиялық шикізатты термиялық ыдырату, оттықты көсеу процесін жүргізу;

барлық аппараттарда шикізатты алу және түсіру;

сургуч өндірісі кезінде борды ұсақтау және кептіру;

хлорофил-каротиндік паста өндірісінде қылқанды кішкентай табанды ұсақтау;

тоңазытқыштардың ваннасына су беру;

аппараттарды тазалау және оларды өндірістік циклге дайындау.

164. Білуге тиіс:

ағаш химиялық қондырғыда технологиялық процесс жүргізу сызбасы және жұмыстарды орындау технологиясы;

температура режимі;

алынатын өнімнің негізгі қасиеттері.

7-параграф. Ағаш химиялық қондырғының аппаратшысы, 4-разряд

165. Жұмыстар сипаттамасы:

осмолды, берестті, технологиялық шикізатты термиялық ыдырату, оттықты көсеу процесін жүргізу;

қылтабанды экстракциялау;

канифолды лакты қайнату және өзге ағаш химиялық өнімдерді өндіру;

қызмет көрсететін аппаратураны, пештерді, оттықтарды ағаш химиялық қондырғының түтінағарларын ақаусыз күйде ұстау;

алынған ағаш химиялық өнімді есепке алу.

166. Білуге тиіс:

өндірістерде қолданылатын аппаратураның құрылысы, смолоскипидарлық спирт - ұнтақ хлорофилл – каротин пастасы, самырсын майы, берест қара майының және ағаш химиясының өзге өнімдері (екіншілерден басқа);

бұл өндірістердің технологиялық процесінің сызбасы;

қызмет көрсетілетін аппаратураның технологиялық көрсеткіштері және қысыммен аппаратурамен жұмыс істеу ережесі;

алынатын ағаш химиялық өнімнің қасиеттері.

8-параграф. Көтеруші, 3-разряд

167. Жұмыстар сипаттамасы:

қабылдағыштан тірілтікші сұрыптау;

науашаларды және крампондарды тірілтікштен тазалау;

баррасты және шырша серкасын жинау;

каррды санап шығу және карржабдығын орнату;
тірілткішті ылғал мен сордан босату;
қабылдау пункттеріне тірілткішті жеткізу және оны бөшкелерге тиеу;
құрастырылатын аспапты ұштау.

168. Білуге тиіс:

әр түрлі қабылдағыштардан тірілткіш пен баррас жинау технологиясы;
тірілткішті бір жолғы және разрядталған жинау;
тірілткішті жинау кестесін құру ережесі;
тірілткіш пен баррас жинауға арналған құралдың құрылысы;
тірілткішпен бөшкелерді маркалау және тығындау ережесі;
тірілткішке мемлекеттік стандарттар, оны қысқы кезеңде сақтау тәртібі.

9-параграф. Көтеруші, 4-разряд

169. Жұмыстар сипаттамасы:

каррларды белгілеу және қызарту;
науашаларды желілеу;
әдеттегі шырынын балқыту кезінде жаңартулар жағу;

кесетін құралды және шырынын балқытуға арналған жинақтау құрылғыларын қайрау, түзеу, реттеу.

170. Білуге тиіс:

ағаштың шырынын балқыту технологиясы;

ағаш жүргізу, метеорологиялық және технологиялық факторлардың тірілткіштің шығымына әсері;

ағаштың шырынын балқытудың ағаштың тіршілік әрекетіне ықпал жасау;
шыққан шырын мерзіміне байланысты карр салу схемасы, шайыр құрамы;
тірілткіштің сапасын жақсарту тәсілдері;

кесу және құрастыру құралдары мен айлабұйымдардың құрылғысы, қайрау ережесі.

10-параграф. Көтеруші, 5-разряд

171. Жұмыстар сипаттамасы:

мотосүргіні пайдаланумен каррды қызарту;

күкірт қышқылымен, хлорлы ізбес таспен, сульфитті - спирттен жасалған қойыртпақпен, сульфитті - ашытқы ашымақпен, азық ашытқымен, олардың экстрактілермен және шайыр бөлетін өзге ұқсас стимуляторлармен;

хакді құрастыру және баптау;

мотсүргіге, химиялық заттарға арналған резервуарға, мөлшерлегішке және өзге жабдықтарға техникалық қызмет ету және ағымдағы жөндеу.

172. Білуге тиіс:

күкірт қышқылымен, хлорлы ізбес таспен, сульфитті - спирттен жасалған қойыртпақпен, сульфитті - ашытқы ашымақпен, азық ашытқымен, олардың экстрактілермен және шайыр бөлетін өзге ұқсас стимуляторлармен ағаштың шырынын балқыту технологиясы;

химиялық реагенттердің рецептурасы, олардың дайындау және оларды ұстау білу тәсілдері;

жанартуға енгізу мөлшері;

шырынын балқыту құралы мен жабдықтың түрлері мен құрылысы;

шырынын балқыту құралын ұстау ережесі және оған техникалық күтім жасау.

6–тарау. Қамыс даярлау және өңдеу жұмыстарына арналған разрядтар бойынша жұмысшы кәсіптерінің тарифтік-біліктілік сипаттамалары

1-параграф. Күзетші, 2-разряд

173. Жұмыстар сипаттамасы:

малмен өңдеу, шабу және әр түрлі талан-таражға салу, өрттен қорғау мақсатында мотокөлік құралдары мен аттарда өнеркәсіптік дайындау үшін бөлінген қамыс арқандарын, гүл шаруашылығы питомниктерін және өзге де осыған ұқсас объектілерді карап өту;

өндірістік алаңдар мен питомниктарда гүлдерді, қамыстың өсуін қадағалау.

174. Білуге тиіс:

қамыс дайындауға арналған учаскелердің шекарасы;

мотокөлік құралдарының құрылысы;

аттарға күтім жасау ережесі;

өртке қарсы қауіпсіздік және күзету қызметін атқару ережесі;

карта мен компас бойынша бағдарлану тәсілдері.

2-параграф. Қамыс даярлау машинасының машинисі, 4-разряд

175. Жұмыстар сипаттамасы:

аспалы қарулардың, механизмдермен құрылғылардың көмегімен қамысты дайындау бойынша әр-түрлі жұмыстарды орындау, тіркеме арбалармен шаналарда қамысты бумамен, тюктермен және баумен тасу кезінде тракторларды және тягачтарды басқару;

баулардан бумаларды және болат арқанның және тартатын қондырғылардың көмегімен шаналарда, арнайы алаңдарда немесе далада сыммен байланбаған қамыстың жекелеген үлестерін қалыптастыру және байлау;

тасымалданатын қамысты тиеуді, бекітуді және түсіруді қадағалау;

тракторлар мен тартқыштарға техникалық қызмет көрсету, оларды профилактикалық және ағымдағы жөндеу, жөндеудің өзге түрлеріне қатысу, жанар-жағар май құю.

176. Білуге тиіс:

қызмет көрсетілетін тракторлар мен тартқыштардың құрылысы, жүргізу және көше қозғалысы ережесі, техникалық қызмет көрсету және жөндеу жүргізу ережесі;

тіркеме және аспалы қарулардың, механизмдердің, тарту құрылғылары мен құралдардың көмегімен жұмыстар жүргізу ережесі;

бумаларды байлау сенімділігі мен тарту тығыздылығына қойылатын талаптар; қамысты тиеу, жинау, тарту, байлау және түсіру ережесінің, жүргізу ережесі.

3-параграф. Қамыс даярлау машинасының машинисі, 5-разряд

177. Жұмыстар сипаттамасы:

қамысты шабуда тіркеме және өзі жүретін қамыс жинайтын машиналарды басқару; жергілікті жағдайға байланысты сабақтарды кесу биіктігін, кесетін аппаратты және машинаны өзге механизмдерін реттеу;

белгіленген салмақтағы қамыс пен мүйізшөптің бауларын немесе порцияларын жинау және көлік құралдарына лақтыру;

бау байлайтын ақпараттың жұмысын реттеу және оны шпагатпен жөндеу;

шабу мен қалыптастыруда тракторларды және тартқыштарды басқару;

қамыстан бауларды, бумалар мен бұйымдарды көлік құрылына тиеу мен жинау кезінде тракторда, тягачта немесе мінетін базада жиналған грейферлік тегіштерді және шошақ сыпырғыштарды басқару;

грейферлік тегіштер мен мінетін базаны жүргізу;

арқан контейнерлермен бумаларға байлаумен грейферлік тегішпен қамысты тую камерасына жүктеу;

триселетін құрылғыдан бумаларды көлік құралдарына түсіру;

қызмет көрсетілетін машиналардың ақаулықтарын анықтау және жою;

қамыс жинау машиналарына, шошақ сыпырғыштарға, байлағыштарға, грейферлік тегіштерге және мінетін базаларға техникалық қызмет көрсету.

178. Білуге тиіс:

қамыс жинау машиналардың, мінетін базалардың құрылысы, жүргізу ережесі;

байлағыштардың, грейферлік тегіштердің, шошақ сыпырғыштардың құрылысы;

қамыс жинау машиналарының кесетін аппараттарын қайрау ережесі;

жанатын-майлайтын материалдардың қасиеттері мен нормалары және оларды сақтау тәсілдер;

қамыс жинау машиналарына, шошақ сыпырғыштарға, байлағыштарға, грейферлік тегіштерге және мінетін базаларға техникалық қызмет көрсету ережесі;

скирд және штабельдерді төсеу ережесі;

тіркеме және аспалы қарулардың, механизмдер мен құрылғылардың шекті жүктемесі.

4-параграф. Қамыс даярлаушы, 3-разряд

179. Жұмыстар сипаттамасы:

қамысты, қоғаны кескішпен, шөп шапқыш машинамен, орақпен шабу;

бауларға байлау, бауларды және байланбаған қамысты әкету және шөмелеге, шашаққа қатарларға жинау;

баулуды байлауға арналған қоға мен брауды дайындау.

180. Білуге тиіс:

қамыстың пісу белгілері;

қамысты, қоғаны қолмен шабу ережесі мен тәсілдері;

бауларды байлау мөлшерлері мен тәсілдері;

арқандарды және бауларды және байланбаған қамысты әкету және шөмелеге, шашаққа қатарларға жинау ережесі.

5-параграф. Қамыстан плиталар нығыздаушы, 2-разряд

181. Жұмыстар сипаттамасы:

анағұрлым жоғары білікті қамыстан тақтайларды нығыздаушының басшылығымен қамыстан плиталарды нығыздау;

қамысты кесетін станокқа тасу және кесу немесе қысқартып кесу;

берілген мөлшер бойынша нығыздалған плиталарды кесу;

сымның, шпагаттың және плита борттарының кесілген ұштарын бітеу;

қамысты нығыздың қабылдау құрылғысына жүктеу;

автоматты тігу механизмдерімен жабдықталмаған престерде жұмыс істеген кезде плиталарды тігу;

плиталарды тазалау, жинау және оларды қоймаға тасу;

сымның, преста шпагаттың үзілулерін жою;

прес пен механизмдердің ақауларын жоюға қатысу.

182. Білуге тиіс:

қамыс, мүйіз және плиталардың сапасына қойылатын талаптар, оларды пішу ережесі;

кесетін станокта жұмыс істеу ережесі;

престің жұмыс қағидасы;

плиталарды кесу, тазалау, көмкеру және жинау ережесі;

қамысты престерге жинау ережесі;

тігу механизмдерінің құрылысы.

6-параграф. Қамыстан плиталар нығыздаушы, 3-разряд

183. Жұмыстар сипаттамасы:

қолдық престерде қамыстан плиталар нығыздау;
престе шпагат пен сымды созу;
мөлшерлері бойынша қамыс пен қоғаны іріктеу;
қамыстың бумаларын шпагатпен байлау және тігу, оларды престен алу, орамға орау,
байлау және тасу.

184. Білуге тиіс:

қолдық престердің құрылысы;
плиталардың өндірісіне техникалық шарттар;
қамыстың, шпагаттың сыммен плиталардың сапасына қойылатын талаптар;
ақау түрлері және оны жою тәсілдері.

7-параграф. Қамыстан плиталар нығыздаушы, 4-разряд

185. Жұмыстар сипаттамасы:

механикалық престерде және агрегаттарда қамыстан плиталарды престеу,
жабыстыру және кесу, оларды іске қосу, тоқтату, реттеу және жөндеу;
механикалық престер мен агрегаттардың ақаулықтарын анықтау және жою.

186. Білуге тиіс:

механикалық престер мен агрегаттардың құрылысы;
механикалық агрегат жұмысының жылулық режимі;
қамыстан плиталарға мемлекеттік стандарттар.

7-тарау. Жұмысшы кәсіптерінің алфавиттік көрсеткіші

187. Жұмысшы кәсіптерінің алфавиттік көрсеткіші (37-шығарылым) БТБА-ның қосымшасында көрсетілген.

Жұмыстар мен жұмысшы
кәсіптерінің бірыңғай
тарифтік-біліктілік
анықтамалығына
(37-шығарылым)
қосымша

Жұмысшы кәсіптерінің алфавиттік көрсеткіші

р/р №	Кәсіптердің атаулары	Разрядтар диапазоны	Беті
	Ағаш балқыту		
1.	Ағаш балқытудағы шығыршы	4	3

2.	Ағашты судан алушы	3	4
3.	Балқытушы	3-4	4
4.	Салдарды қалыптастырушы	2-5	6
5.	Суда ағашты сұрыптаушы	2-3	8
6.	Шоғырлау (сұрыптау) машинасының машинисі	4-5	9
7.	Шоғырлаушы	3-4	9
	Ағаш дайындау жұмыстары		
8.	Автоматтандырылған ағаш транспортерінің операторы	4	10
9.	Ағаш дайындау машинасының машинисі	7-8	11
10.	Ағаш жарушы	2-3	12
11.	Ағаш кесуші	2-4	13
12.	Ағаш материалдарын үюші-аударушы	2-4	14
13.	Ағаш тасушы	3	17
14.	Ағаш шабушы	6	17
15.	Ағашты қатарға жинаушы	3-4	18
16.	Ағашты қатарлау және тиеудегі шығыршы	4	18
17.	Ағашты тасымалындағы шығыршы	5-6	19
18.	Ара түзеуші	3-4	20
19.	Арашы	3	21
20.	Арнайы сортименттерді жонушы	4	21
21.	Бұтақ кесу қондырғысының операторы	4-5	21
22.	Бұталарды шабушы	3-4	22
23.	Даярлаушы	2-4	23
24.	Қабықтаушы	3-5	24
25.	Қырқып кесу қондырғысының операторы	5-6	25
26.	Қырқып кесуші	3-4	27
27.	Манипулятордың операторы	4	28
28.	Солқылдақ шыбықтарға белгі қоюшы	4	28
29.	Трельдеу және тиеу жабдығының монтажнигі	4-5	28
30.	Трельдеу машинасының машинисі	6	29
31.	Трельдеуші	3-4	30
32.	Чокерлеуші	4	31
33.	Экспорттық ағаш материалдарын тапсырушы	3	31
	Ағаш дайындау өндірісі (жалпы кәсіптері)		
34.	Ағаш дайындайтын жабдықтарды жөндеу слесарі	5-6	32
35.	Ағаш дайындау өндірісі мен ағаш балқыту бақылаушысы	3-5	34
36.	Ағаш дайындау, ағаш балқыту, ағаш шырынын балқытудағы көмекші жұмысшы	1-2	34
37.	Ағашты шабу, тасу дайындығындағы тракторшы	5-6	36
38.	Қорықшы	3-5	37
39.	Машинист-краншы	4-7	41
40.	Орманшы	2-6	42

41.	Парашютшы (десантшы)-өртсөндіруші	6-7	47
	Ағаштың шырынын балқыту		
42.	Ағаш жұмыстарындағы жарушы	4-5	48
43.	Ағаш көмір күйдіруші	2-4	49
44.	Ағаш химиялық кондырғының аппаратшысы	3-4	51
45.	Көтеруші	3-5	52
	Қамыс даярлау және өңдеу		
46.	Күзетші	2	54
47.	Қамыс даярлау машинасының машинисі	4-5	54
48.	Қамыс даярлаушы	3	55
49.	Қамыстан плиталар нығыздаушы	2-4	56

© 2012. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің «Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты» ШЖҚ РМК